PETR CHELČICKÝ

ON THE THREE ESTATES

Now, as for the doubts I have, and the position I hold about the division into three estates [1] which some reckon to belong within the faith of Christ, I will not go back over everything again; but since you [2] ask me to write something about it, I will do so. Yet first I must say that I do not know how to approach this briefly, as you ask in your letter, although you say that with a few words you can grasp weightier matters than those in my writing. In me, however, there is such a burden and such a multitude of concerns about these matters, as I understand them, that to try to write of them briefly would be like trying to build a great city with five large stones — which would not even suffice to lay a proper foundation.

I am also quite certain that, as far as the priesthood and the common people within the faith of Christ are concerned, you are able to have sufficient understanding without my writing to you; therefore I will not say much about that of my own accord.

But as for the state of secular power, I have weighed your reasoning together with the scriptural arguments, and I have carefully gathered and reflected upon the writings of all the Taborite priests and the Prague masters from the beginning of the conflict, considering how and what they have argued — and still argue — about that power. Therefore, after so much labour over those writings and those arguments about secular authority, I do not intend to write much to you about it; for since each of them has his own line of thought about that power in those writings, where is the measure, and where is the end? I will only touch on a few points among the many concerning it.

First of all, we must understand what belongs to secular power, and that its product is *fear*; for it exercises its power through harsh measures — it threatens, shouts abuse, uses force, imprisons, beats, and even kills. This worldly power was established from the beginning among all nations by God Himself, for the sake of *order* — an order which the earth requires, and which God wills to exist everywhere. I say that among these nations God established power for the sake of earthly governance, namely among those peoples whom He did *not* place under His own law, as it is written: "*In every nation the Lord has appointed a prince or ruler, but Israel is the Lord's own portion*." To Israel, God did not appoint a lord or king on earth, because He Himself wished to rule over them. Scripture clearly shows that from the time they entered the Promised Land until the time of Saul, no king was appointed for them by God. But when they themselves, despising God, demanded a king, God said to the prophet Samuel: "*Listen to the voice of the people in all that they say to you; for they have not rejected you, but have rejected Me, that I should not reign over them. They are acting just as they have done from the day I brought them out of Egypt until now*." When the prophet Samuel spoke many words to the people, warning them that they had acted wickedly against God

---

1 The "three estates" refers to a medieval social doctrine according to which Christian society was understood as consisting of three estates: those who pray (the clergy), those who fight or rule (kings, nobles, and secular authorities), and those who labour (the common people). This scheme was widely used in medieval theology and political thought to justify the existence and mutual dependence of clerical authority, worldly power, and social obedience. Chelčický engages this doctrine critically, questioning whether such a division can legitimately be applied within the faith of Christ, especially where it serves to justify coercive power, warfare, and violence as part of the Christian order.

2 The addressee is an unnamed Taborite priest, possibly Markolt of Zbraslavice, but more likely Mikuláš of Pelhřimova (Mikuláš Biskupec).

by demanding a king over themselves, the people, struck by his words, said: "*Today, above all our sins, we have added this sin to ourselves, in asking for a king over us*."

From Scripture, therefore, we now understand this: over those nations who live *without* God's yoke, God established a fearsome power bearing the sword, so that by this dreadful sword it might discipline disobedient and foolish people. But Jacob, whom God chose as His special people, He governed in peace and in every good thing — until they themselves rejected Him by demanding a king over themselves.

It should be clearly understood that when King David, or any other Jewish king, was made king, he was appointed under the Law of Moses. Under that Law he was authorised to act by the power of the sword, doing what the Law commanded. Royal authority existed through the Law, and the Jewish Law explicitly required physical warfare against enemies. That Law also commanded the death penalty for various sinners, and many lesser punishments besides: eye for eye, tooth for tooth, wound for wound, and so on. It also required physical courts and bodily punishments. All these things, laid down by the Law, were brought into effect through royal power, and a king could lawfully be established on that basis, since the Law required that its commands be carried out by force. In the same way, if Christ's Law had established and commanded in His Law many things—or even some particular things—that were to be carried out by force, then His Law too would require royal power to be fulfilled and made effective. In that case, there would be no difficulty in a king ruling justly and holily by enforcing the deeds of Christ's Law. But if the Law of Moses has been set aside, and we have been freed by the grace of our Lord Jesus Christ from the law of death and placed instead under the law of grace, which is the Law of Christ, then we must carefully consider on what foundation we establish worldly power within the faith of Christ.

This is what I want the reader to consider carefully throughout everything that follows: whether Christ's Law truly walks the same path as the Old Law, shedding blood. If it does, then go ahead without fear and lead kings, princes, and lords onto the path of Christ's Law, and by carrying it out they will become holy people. Likewise, whenever you take a passage from either the Old or the New Law that seems to establish princes and lords securely within the faith of Christ, make sure that you are truly directing them in their proper offices, by showing them deeds that genuinely belong to Christ's Law. For if you claim that this triple division previously mentioned is the body of Christ, then you must also accept that this body must be governed by Christ's Law. And if Christ chose his body from among such people, then surely the lawgiver did not fail to assign worldly power as a "hand" within that body, unless he meant to place a sword in that hand so that the hands might benefit the other members of the body by means of the sword. This matter cannot be pushed aside. Either people are made secure of salvation under Christ's Law by being shown the way through that Law, or else they must be secured in some other way outside it — as now happens, when much of the clergy deceitfully reassure people in the faith of Christ by twisting Scripture, even though those Scriptures were never given by the Holy Spirit to bear such meanings, but are interpreted that way in order to deceive. For if power, warfare, and revenge were meant to govern the faith of Christ and advance it,

then why would Christ have abolished the Jewish Law and established a different, spiritual one? If he had intended that people should be cut down, hanged, drowned, burned, and otherwise have their blood spilled for His Law, then the Old Law, with its bloody practices, would have remained unchanged.

So you must choose from this what seems right to you, and think it through carefully: by what means do you wish to guide people in the faith of Christ — through wars, acts of vengeance, and such cruelties? For power cannot exist except through cruelty. If it were to forgive, it would immediately collapse of itself, because people would no longer fear it, seeing that it operates by mercy and not by a power before which one must tremble. For this reason, the sweet fig, the rich olive, and the fruitful vine, which give comfort to people, are not suited to the exercise of power. Rather, power belongs to the harsh thorn, which does not hesitate to cause harm — to strike, to beat, to flay a person like a linden tree, to throw him into prison, and even to kill. In this way power functions better and lasts longer than if it were to feed the hungry, clothe the naked, and heal the sick, while being unable to wound or harm anyone because it stood under mercy. Therefore, there is a great distance between power and grace. This must be properly understood when speaking about the order of worldly power: who is to be governed through it, and what kind of order can be established by means of power at all.

There is a second kind of order, which God brings about in certain people through His Son, and this must be understood with great care. By contrast, the order that operates through power exists among an unwise people, who do not know God and are not under His yoke. Yet the whole earth needs a measure of justice and peace, for without justice and peace people could not continue to live together on the earth at all. And since there are many nations throughout the world that possess no virtue within themselves, have *no* knowledge of God, and do not keep justice toward one another, God, wishing to allow these many people to remain in the world for a long time, establishes kings and princes over them. Through their power, people are kept in peace, so that every injustice and every complaint may find its place and its end through authority, and so that no one may dare, because of fear of power, to wrong another person, seize goods by force, steal, or destroy boundaries. For every power that wishes to rule many people peacefully, and to increase honour and wealth among them, must punish such injustices and establish peace and justice through force. And the more peacefully it wishes to rule, the more fearsome it must show itself in acts of punishment, so that people fear authority all the more, and so that each person is content with what is his own because of that fear. When injustices are restrained through power, order remains among all, people live at peace with one another, and they enjoy their possessions without interference. Such an order must exist among every nation; otherwise people would destroy one another. Gangs would rise against gangs, the strong would crush the weak, drag them from their homes, seize villages, houses, property, and even women. It is through power that such violent acts are prevented. This is why it is called *worldly* power: because the course and benefit of this world are governed through it, and because the outward order and well-being of the world are preserved by it.

For this reason, power is like an earthly foundation, fixed in place so that it cannot be moved from where it stands. But the benefits of this power are enjoyed mainly by the worst kinds of people — those without faith and without any virtue — because power, through harsh punishment, forces wicked people into a kind of outward justice, restraining actions

v.5

that tend to harm others, so that such acts do not begin, or, if begun, are brought to an end. Power does all this for the sake of its own preservation, so that people do not destroy one another and its rule does not collapse. Therefore it carefully punishes every injustice, even if it happens to the lowest person, because it seeks advantage in all things and is committed to preserving peace for everyone. Likewise, that foolish people — without God, without any knowledge of justice — neither love it nor practice it; therefore they submit to authority in these matters purely out of fear, obeying what power commands them. Thus, on both sides, there is no true righteousness at the level of intention, even though outward justice is achieved through this arrangement. Those in power seek their own gain by punishing, and those who obey do so out of fear of harm to themselves. Neither motive is virtuous, yet good still comes from it. For the justice and peace brought about through power are far removed from the faith of Christ, since people are preserved by worldly power only in outward, temporal goods. Yet I also say this: the earth receives real benefit when peace is maintained through power, where every injustice and grievance can find a place and an end through a single, united authority. But when powers are multiplied and set against one another, even this outward good is destroyed. Then the land will have neither truth nor peace, nor will any order remain among the people. What one person possesses will be seized by many hands; the formerly strong will fall into poverty, the weak will rise by force, and nothing stable or rightly ordered will remain.

But it is even more important to speak carefully about the order that Christ Himself established, His true order, grounded in virtue and the grace of the Holy Spirit. For God said through the prophet concerning Christ: "*He will shepherd My people Israel*." Christ established His people under the law of grace, and He placed them under a law in which there is no accusation, so that a true spiritual order might exist among them — an order like that of the angels in heaven. This order is one of undivided peace, like many members bound together in one body, and of perfect righteousness, which far surpasses both the righteousness that exists on earth through the power of princes and the righteousness that was produced through the Old Law. Christ rejected those earlier forms when He said: "*Unless your righteousness exceeds that of the Jews, you will not enter the kingdom of heaven*." Therefore, since we have been established under grace and without accusation, we carry within ourselves and in our hearts the foundation of this higher righteousness, a righteousness filled with goodwill toward all. Where this grace is present, it desires good for everyone from the heart — and not only desires it, but actually does it for each person, as far as one is able, according to one's strength, resources, and understanding. This grace wishes no harm to anyone. It neither desires evil nor commits it; it does not take, does not obstruct, does not oppress, does not torment, and does not injure another in any way. Instead, it brings comfort and help to everyone, according to one's ability and the other's need. And this grace goes even further: when another person commits injustice, it endures it, continues to love, prays, and does good even to those who insult it or wrong it.

And so those who truly belong under His Law are without accusation. For such people, who live by the principles described above, remove the grounds for accusation on both sides: on the one hand, they do no wrong to others, so no one can justly bring a complaint against them; on the other hand, if others wrong them, they endure it patiently. In this way, contentious accusation and quarrelling have no place among them. Among such people, worldly courts are a shame and a sin, according to

the words of the Apostle, who says: "*If there are lawsuits among you, it is already a failure among you*." Such people possess a perfect righteousness, because they truly love both God and their neighbour, and they seek peace with everyone in what is good. No wisdom of this world can teach such an order, nor can worldly power force people into it. This order arises from a heart of good will, which lives not under compulsion like a slave, but under grace like a son. Those who live this way are instructed by the law of truth written in Scripture, and they are led into this order by the Holy Spirit, according to the Apostle's teaching that those who are children of God are guided by the Spirit of God. Worldly power, by contrast, governs only in matters that can be established through external witnesses. Where such proof exists, it compels matters to reach an end by force — something far removed from a heart of good will. For a person subjected to such power must unwillingly submit to justice imposed by others, and does not himself confess the truth in accusation, since witnesses are set against him. Therefore such a person is inwardly not righteous at all, except that in the end he is forced by power to make amends for an outward wrong committed against his neighbour. For people of this kind — in whom there is no knowledge of God and no fear of Him — worldly power is established, because their unjust and crooked will can be restrained only by a fearful power bearing the sword.

And so these two divisions — the worldly order established through power and the order of Christ established through grace — are far apart, and it must be clearly understood that the two orders cannot stand together under the single name of the faith of Christ. The order of Christ cannot exist together with the worldly order, nor can the order of Christ itself be a worldly order. What is done through power is done under compulsion, and what is done through grace is done from good will, grounded in the words of truth. From this it can be plainly seen that, just as worldly power is far removed from the truth of Christ written in His Law, so too the faith of Christ is far removed from any need for worldly power. Power is not governed by faith, and faith does not need power, as though faith required power for its fulfilment or preservation. Just as the fullness of worldly power consists in increased wealth, great armed forces, fortresses, and strongholds, so the fullness and benefit of faith consist in the wisdom of God and the power of the Holy Spirit. Therefore, without power — which brings fear and drives people by threats into unwilling obedience — faith stands firm, possessing spiritual power. As the Apostle says: *"You did not receive the spirit of bondage again to fear, but you received the Spirit of adoption as sons, by whom we cry, 'Abba, Father.'"* Therefore, those who belong under this governance, I hold to be the spiritual body of Christ.

But perhaps you will say: "*It would be good if everyone were like this; but since they are not, power is necessary, so that evil people may be forced by authority into justice*." Indeed, power is necessary in that sphere which belongs to the justice of princes. But I say this: what business does a priest have with worldly power? Christ sent priests to preach the Scriptures, so that through them they might bring people under His governance; those who submit to the Scriptures are to be received as Christ's faithful, and those who do not submit to Scripture are not to be forced by worldly power into the faith of Christ. For whoever is not rightly established in the faith of Christ through the teaching of Scripture will certainly not be established through power — just as a person will not learn the Czech language through German speech. The preaching of that priest of Christ is weak

who, unable to bring some people into Christ's righteousness through Scripture, then calls upon worldly power: he publicly proclaims their adultery, drunkenness, and other sins in church, urges authority to punish them, and imagines that by doing so he is advancing his preaching. In truth, such a priest scarcely differs from the pagans, even when acting together with power. For pagan rulers, without any priestly preaching at all, restrain adultery, murder, theft, and all disorder far more effectively, simply in order to preserve peace and prevent their people from being harmed by evil persons, than many priests do through power — priests who imagine that their authority is somehow a Christian power greatly beneficial to the faith, even though they have not reached even the level of justice found among pagans. For pagan rulers, by virtue of their office alone, do not fail to restrain evil acts. But this man, who claims to be a servant of Christ's faith — whether priest or not — can scarcely manage even to put someone in the stocks. Yet when greater justice is found among pagans in such matters, it is clear that all this is still far removed from Christ. And if a priest achieves little or no benefit through the preaching of Scripture among many or even some people, that benefit is still very small if, by means of power, his preaching only succeeds in placing a drunkard in the stocks.

If you want to understand correctly what worldly power does within the faith of Christ — or what it is even capable of doing there — you will see it by carefully distinguishing these two kinds of order, even if many people believe it is right to mix them. For although worldly power is highly praised by many within the faith of Christ, as though it were itself the power or fullness of Christ's faith, none of them can show any real benefit to the faith that comes from it. The only "benefit" they point to is this: that priests, having taken hold of power, give it free rein in Christ's vineyard through wars and acts of vengeance — either justifying these by the Jewish Law or inventing them according to their own will. When rulers obey them in carrying out such acts of vengeance, they then present themselves as the most zealous servants of the faith of Christ. But if worldly power can contribute nothing more earnest to the faith than this, then that contribution is worth nothing. Indeed, I say this plainly: if they did not entangle worldly power in matters of faith, the faith would stand better on its own. For the faith possesses its fullness entirely without worldly power, forming a person perfectly in conscience and in the whole of life; whereas power governs only the body and orders the world in temporal matters. What power does is a small thing compared with what faith does — like yeast compared to pure wine. Yeast holds something at the bottom of the vessel on the earth, but pure wine is refined through faith and is what the master will drink. And I say more than this: although I believe that the apostles and many holy people after them brought many powerful rulers to the faith of Christ, establishing them through teaching in Christ's way, nowhere in Scripture, nor in preaching that I have heard, nor from any other source I know, do I find that any Christian people established for themselves a king or prince as lord under the faith of Christ — until the moment when Sylvester accepted the Roman emperor into the faith. That emperor remained in the faith together with all the characteristics and practices that belong to pagan power. From that beginning, the power of the Roman Empire stood under the name of the faith, and from there worldly powers in other lands also submitted themselves to the faith in the same way. And it is well known to us that through this worldly power the Antichrist took all his strength within the faith of Christ, and that the great harlot seated on the Roman throne spread all her poisons by means of that same worldly power. For once worldly power was received into the faith,

it continued to enjoy honour, wealth, and pagan legal rights just as it had done before under paganism. In turn, that power enriched the priests with wealth. Power falsely submitted itself to the faith, and the priests were stripped of faith by means of wealth. And had Sylvester acted truthfully toward the emperor and toward Christ, I believe he would sooner have torn the power away from him than accepted it from his hand. From that first false union of worldly power and priesthood, the bodily priesthood grew ever richer and more honoured in the goods of this world, drawing wealth from power and from the people, until they reached the very heights. Then they poured out into the world all the poisons the devil could place in their hearts, cloaking them with blessings and smooth words. And when this adorned harlot had taken all her strength and fullness from worldly power, she then — as befits her shameless corruption — began to kiss, love, and cling to that power: blessing it, flattering it, forgiving everything, making it a partner in all her religious acts, and committing fornication with all the kings of the earth. She continually exalted that power, until it could no longer rightly be called "a part of the holy Church and a representative of the divine." Rather, it would be more accurate to call her "a third part of hell and the deputy of proud Lucifer, who submits neither to God nor to human beings."

And through this perverse union of the two peoples under the faith of Christ, the poor and suffering life of the Lord Jesus Christ, and His true and upright way, have been suppressed by that evil people who are the greatest enemies of His cross. And because pagan power was taken into the faith, the whole world was thereby brought under the name of faith. For when these powerful and crooked people entered the faith, who in all the world was left whom they would refuse to admit into it? Moneylenders and merchants were especially welcomed into the faith. They endowed churches most lavishly, provided vestments, and paid priests' stipends. They practised usury freely and traded dishonestly, and the priests blessed everything — for by this means they filled their own bellies to overflowing. And since the whole world had now entered the faith, it became necessary to twist the Scriptures thoroughly, so that through them a path into the faith of Christ could be shown to everyone and all could be established on the road to salvation. But for this reason, both Scripture and faith fell into great confusion. For in trying to use Scripture to give a path into the faith of Christ to the entire world — so that by sheer numbers the whole world might be called the holy Church, the bride of Christ — a world that has never known the Lord of the whole world, and never will know Him, false priests quietly admitted that world under the name of faith. They did so in order not to fall into the world's disfavour, but to remain at peace with it.

From what has been said above, anyone who reflects carefully on the matter can see that there is a great difference between, on the one hand, Christ as God establishing and commanding by law that a king should be set over His Church as its lord, so that His Church might be upheld in the faith through royal power, and, on the other hand, a priest who, having been deceived, allowed the emperor to enter the faith of Christ through a gap rather than through the proper door, and then made him lord over Christ's people. These two things are far removed from one another.

From this it can be recognised how deeply the faith has become entangled, in that what worldly power does according to its own capacity among the common nations that exist outside the faith and the law of God is now counted as the very fullness of the faith of Christ, so that

what was formerly pagan is treated as if it were Christ's own work: that power, once brought under the name of faith, pours out much blood in wars, carries out many acts of vengeance at the prompting of priests according to the Jewish Law, and inflicts many deaths according to pagan legal practices — hanging, drowning, burning, beheading, breaking on the wheel, killing in prison, executions, plundering, and many other forms of torment, as well as committing great acts of violence and subjugation against whole communities. And because this power has been admitted under the name of faith, these deeds carried out by power are now regarded as deeds of the faith of Christ. Thus Christ, who poured out His own blood for sinful people, is said to have been enriched through the priest Sylvester with worldly power within His faith, so that this power might, in Christ's name, draw much blood from people in wars and other deaths, and that everything this power does in such acts should be considered the wealth of the faith of Christ. But since we believe that Christ, through the suffering and humiliation of His cross, won us away from the power of the devil, we cannot accept that our fulfilment in the faith should be brought about through worldly power, as though power were of greater benefit to us than faith; nor can we believe that everything this power does in the acts mentioned above constitutes the substance or fullness of the faith of Christ, for all such things must be judged by the Law of Christ, since His Law alone is life for humanity, and when all the deeds of power are measured against His Law, then it is clear what power truly is to us.

But you might object to what I am saying and argue like this: "Surely Saint Paul, Christ's apostle, understood the faith better than you do. He tells Christians to submit to the governing authorities, and he says plainly that all authority comes from God, that whatever exists has been established by God, and that anyone who resists authority is resisting God's own order. If authority has been established by God, or exists to carry out God's will, how can it be something lifeless or opposed to faith? Paul even speaks of authority within the Christian context as bearing the sword, and he tells believers to submit to it, to pay taxes, and to fear its power." My answer is this: Paul's words are true, but they must be read carefully, paying attention to who he is writing to and what situation he is addressing. In that letter he is writing to ordinary believers in Rome — people drawn from the Roman population, both Jews and pagans, who had come to faith through the apostles' preaching. He is not writing to rulers, instructing them to defend the Christian faith, nor is he teaching Christians to set up political power over themselves under Christ's Law. Instead, he is urging believers to live peaceably under the existing pagan authority of the Roman emperor. At that time the Roman Empire had long been non-Christian, and its rulers had shed much Christian blood before later coming to faith. So there is a crucial difference between telling rulers how to govern in the name of Christ, or telling Christians to establish political authority for religious purposes, and telling believers how to live under a pagan government. Paul is doing the latter, and for practical reasons that arise both from the situation of believers and from the nature of political power itself. Although Christians have been freed by Christ from the power of the devil and from the burden of the old Mosaic Law, that does not mean they are freed from living under civil authority. Political power is not the same thing as the devil or the Old Law, and so Paul does not release believers from obedience to it. But at the same time, Paul does not place sword-wielding authority over Christians as part of Christ's Law,

nor does he use Christ's teaching to threaten believers with fear and violence. Christ has freed his followers from living under fear, so it would make no sense for Paul to re-impose fear of the sword in Christ's name. Instead, Paul recognises that political power exists primarily for those who live outside God's Law — people for whom the sword itself functions as law, setting boundaries they dare not cross. Since Christians live among such people and under such governments, Paul tells them to comply in matters that are right and proper. They should do this partly out of humility, as servants of Christ, and partly because God has allowed political authority to exist in order to preserve basic order, justice, and peace among people who do not live by God's Law. This is why Paul says believers should submit "*not only to avoid punishment, but for the sake of conscience*". In other words, Christians should not obey merely to avoid trouble, but because when authorities command peace, forbid injustice, and require decent behaviour, they are in fact demanding things that God himself commands. If a Christian were to refuse such things simply because they are ordered by the state, that person would not be defying authority alone, but God himself — and would lose a clear conscience in the process. So when authority requires what is just and good, the believer can obey it with a clear conscience, knowing that this obedience also honours God.[1]

Yet it must be understood that when those common authorities who live outside God's Law command what is good for justice and peace, they do not thereby command that justice in the same way as God does. Princes urge foolish people to keep justice and not wrong others for their own advantage; but God commands justice because He Himself is righteous, loves truth, and requires every kind of integrity from human beings, in great matters and in small alike. Therefore, how different and how far apart are the intentions of princes in commanding outward justice from the intention of God. Nevertheless, the matter is the same where wrong done to one's neighbour is concerned: just as a prince is angered when someone wrongs another person, so too God is angered by the same wrong, though in one case it is one way and in the other another. Therefore, whoever breaks a prince's command in such a matter also breaks God's command; and whoever fulfils the justice that a prince requires should do so first for God's intention and God's command, and in this way preserves a good conscience while also retaining the favour of the prince.

And this is why the apostle especially commands them to obey worthy commands for fear of the anger of those pagan authorities, so that the faith should not be brought into disrepute if they were to refuse obedience, giving the impression that the Christian faith is mere mischief that refuses to submit to authority; for in such small matters they would provoke those authorities against themselves, to the point that the authorities might turn against the faith itself. For this reason the apostles, who had many faithful people living among pagans under pagan rule, exhorted them to conduct themselves well among the pagans under pagan authority and to be subject to their kings, so that they would not scandalise them by bad examples or provoke authority against themselves, thereby causing harm to the faith through their disorderly behaviour. But if the faithful had not been living under the property and rule of such authorities and in the midst of wicked pagans, the apostles would not have given these instructions to the faithful people,

---

1 Chelčický argues that Saint Paul's teaching on obedience to authority is true but narrowly contextual: Paul is not instructing rulers how to govern the faith, nor telling Christians to establish coercive authority within Christ's Law, but advising believers who live under pagan rule how to conduct themselves wisely. Because early Christians lived among non-Christian populations governed by the sword, Paul urges submission in lawful matters—not to sanctify authority, but to avoid provoking violence and to preserve peace and conscience. Authority exists, by God's ordinance, to restrain injustice among those *outside* God's Law, not to rule the faithful by fear. Therefore Christians obey authority humbly and conscientiously where its commands align with justice and peace, not because authority embodies Christ's Law, but because resisting such lawful order would needlessly invite harm and would also violate God's own commands toward neighbourly justice.

nor would they have established worldly power with the sword over them. For God established the people of the Old Law as free, without a lord, wishing to rule over them Himself — until they themselves rejected Him; and all the more so this people, whom He redeemed with His own blood and over whom He remains King for ever in the house of Jacob, as He Himself says that He is the King of righteousness — such a people hears His voice, and whoever obeys that King will not only live in an ordered way here, but will also have life itself. From all this it can be understood that the apostle does not, by his teaching, bring sword-bearing authority under the Law of Christ or establish it as lord over the faithful, but rather, for necessary reasons, exhorts the faithful to obey pagan authorities under whose rule they had their dwellings here and there, across lands and kingdoms.

Many people now hold certain views about political power being part of the Christian faith. I have read a text translated by Master Jakub from the works of Wyclif, called "*On the Endowment of the Clergy*". At the very beginning, this text divides Christian society into three groups and assigns each its own role. It calls secular power the “third part of the holy Church” and even a representative of God, whose task is to defend God’s law with the sword on behalf of the other two groups — the clergy and the ordinary people. The clergy, meanwhile, are described as representatives of Christ’s humanity, who are meant to follow Christ in poverty, labour, and patience, and to teach the other two groups. Now, if it is really correct, according to Christ’s faith, to say that secular power should defend God’s law by the sword, then you — together with the learned men — were right to begin fighting for God’s law. And indeed, when the fighting first began, some of your priests at Písek argued against me, using exactly these ideas, in order to justify political and military power as something authorised by faith. But once much effort and action has already been built on this foundation, it is not easily undone — *if* that foundation is truly sound. And if what is being built on it really is good, as it claims to be, then there is no need to look for another basis or to be afraid; one can simply hold to it as true faith and wait for God with confidence.

Furthermore: if worldly power is a representative of God, imitates God’s power, and defends God’s Law and the other two estates by the sword, then there is nowhere it ought to defend God’s Law more closely than in the priest, who is meant to preach it by going throughout the world; and power ought therefore to stand ready with the sword, so that no one may harm the priest, and so that, being safe, he may spread God’s Law everywhere. But if it is truly judged that the priest is the representative of Christ’s humanity and is to follow Christ in labour and in patience, then when he preaches and evil people wish to beat him, seize him, or do him harm, and the representative of God, standing ready with the sword, allows no suffering to come upon him, how can the priest follow Christ in patience? For power would prevent all opposition to him and thus destroy his imitation of Christ, so that the representative of God would in fact be undermining the humanity of Christ in its works. The same applies to every ordinary believer, who by Christ’s command must turn the other cheek when struck, and by the apostle’s teaching must not defend himself against injustice; yet if power, by virtue of its office, steps in to protect him and prevent that injustice, then the believer

is again prevented from fulfilling Christ's command because of that protection. This is an even greater problem when protection is provided by authority than when a person defends himself alone. A single individual can defend himself, but only with difficulty, and only against someone of equal or lesser strength; by contrast, a person who has authority defending him by virtue of its office can oppose many people at once and can avoid suffering almost completely. This is the way of pagans and of this world, which does not belong under Christ's yoke: never wishing to suffer *anything*, always defending itself against every injustice, gathering into groups to gain greater force, and therefore seeking secular power in order to secure protection through it. If Christ commands a Christian not to defend himself and so *accept* suffering, how could Christ then authorise him to use political or military power for his defence — when that would allow him to *avoid* suffering far more effectively?

And for this reason I ask you, setting aside my poor way of speaking in this matter, since these issues concern you directly, to think carefully about what it really means to regard the body of Christ as divided into separate parts or distinct members. For when some members, even by virtue of their appointed role, carry out services for other members, they thereby undermine what those other members are commanded to do by Christ. There is no way around this. If this understanding of the body of Christ is truly held, then power will allow no injustice suffered within the faith of Christ, but will avenge everything that happens to its members; yet by Christ's command they ought to endure persecution. Again, if the priest is one part of that body whose office is to teach the other two parts, he will teach power, in its official role, to stand vigilantly over the other two parts so that violence and injustice are not done to them by evil people, while at the same time teaching the other Christians among the people to walk in the footsteps of Christ by following Him in patience. What, then, is the priest doing when he teaches some to remove opposition and prevent suffering, while teaching others to endure opposition? He acts like someone who forbids bakers to bake bread, while commanding others to eat bread. When such contradictions are brought together in practice, what benefit does the priest provide by endlessly teaching the members of the body in this divided way?

When a priest stands in the place of the apostles and uses the apostle's words — "*God was in Christ, reconciling the world to himself, not counting their sins against them, and entrusting to us the message of reconciliation*" — then, just as God, in his Son, reconciled human beings to himself without holding their sins against them, so he entrusted the apostles with a message of grace: to call people back to God, announcing the forgiveness of sins through the blood of God's Son to those who repent and turn their lives around. That is the task entrusted to the priest. But the *representative* of divine authority who carries the *sword* does not do so for nothing. He exists to *punish* wrongdoing, acting as an agent of wrath. If his office consists only in enforcing God's judgement on the wicked by the sword, then, by the very nature of that office, he can do nothing else to wrongdoers except harm them by force. The priest, on the other hand, is appointed to lead sinners to repentance, to grace, and to receive them. But if the priest receives the wrongdoer into grace, then who is left for the sword-bearer to punish? And if the sword-bearer rushes in and strikes down the wrongdoer, whom will the priest then lead to repentance and receive into grace? So wherever one office fulfils its purpose, the other is undermined, or else prevented from carrying out its proper work. What, then, are the members of the same body

doing when they block one another in this way? The only reason this contradiction is allowed to stand is that we fail to see it — or perhaps we choose not to care. If the sword-bearer kills many, we do not mourn it. And if the priest never brings anyone to repentance, we do not even ask about it. And so this folly — or something very much like it — continues among us.

But when one looks at this contradiction, it is a strange sort of body of Christ that results from such an arrangement, and this is why I say, with hesitation, that these are matters of this world, which stand under accusation, without humility and without patience. Such a way of life, unwilling to endure insult, injustice, or any wrong at all, naturally requires power as its constant support: it complains about every injury, demands that authority or some other means take revenge on its enemies, or seeks help in recovering some loss of its rights; such behaviour belongs to the needs of the world. And for this reason God has appointed princes with the sword over such paganised people, since they lack justice and continually obstruct and harm one another, so that at least out of fear of authority — which stands over them like a terror with the sword — they may be restrained and dare not harm others; and if something evil does occur, that it may be brought to an end through power and not spread further. But Christ has established His people without accusation, in peace and in perfect righteousness: not only refraining from doing evil to others, but peacefully enduring it when others do evil; not only refraining from stealing what belongs to others, but gladly giving what is one's own to those in need. Therefore, without reliance on such power, they are fully able to act for the good of others and for their own true reward.

You go on to say: "*Secular authority has a place within Christianity, with its own proper office, recognised and set apart by Christ and his apostles; this place is thought to be established by the example of the Roman centurion — an imperial officer who commanded a hundred soldiers, and whose servant Christ healed because of the centurion's faith*." Very well. If secular authority really is founded together with Christ and his apostles in its own proper office, then anyone who upholds or exercises that authority stands on secure ground, since he has Christ's law and the apostolic teaching in front of him. And if secular authority truly takes its foundation from the centurion, then Christ himself established that authority and issued commands to it appropriate to its office. If such commands could be found in Christ's teaching — statements such as "*this is what Christ, the Christian leader, has said: this is how you are to act or suffer*" — then peace would follow among priests and rulers alike, provided each carried out the duties of their office according to that law. But it is not legitimate to force such a foundation out of Christ's law by snatching isolated references from Scripture wherever it happens to touch on or mention something similar, and then turning those into doctrinal foundations. That kind of foundation is unfaithful and dishonest: it slips into the house under the cover of fine words and carries off what does not belong to it. This is exactly what happens when people try to ground secular authority within Christ's faith on the Roman centurion, simply because Christ praised him for his great *faith*. Christ did *not* praise him because he exercised secular power in warfare through faith, but because he believed that Christ could heal his servant without even entering his house. Scripture says nothing more — it does not say that Christ discussed authority with him, nor that he instructed him in the exercise of secular office.

There are many passages in Scripture, and people can use them to argue almost anything they want. But the true meaning of Scripture shows itself in what people build upon it. Many

lofty and spiritual-sounding claims have been drawn from Scripture, and yet they have produced things that are shameful and deeply opposed to God. This happens when people seize on a biblical text to support ideas they already have in mind, imagining that Scripture itself contains what they want to prove. Scripture says that Jesus did not even enter the centurion's house; while he was still at a distance, the centurion sent friends to say, "*I am not worthy for you to come under my roof, but only say the word and my servant will be healed.*" So there is no certainty that Jesus spoke with him directly. How, then, could Christ have called him to govern the Church through political power? If the only argument is that Jesus praised a man from the military class, it is easy to see that he praised him not because of his rank, but because of his faith. And if it was for faith alone, then this cannot be used to establish secular rulers within Christ's order, but only to present that man as an example of faith for rulers to imitate. In fact, Cornelius [1], who belonged to the same military class, could be praised even more highly, since he openly received the Holy Spirit after believing Peter's preaching. Yet praising someone for faith is one thing; calling them into an authoritative office with teaching responsibility is another. Therefore, even if secular power can share equally in faith with a believing centurion, that does not mean it has an equal place of authority within Christ's Church.

As for the spiritual body of Christ and the members of that body, this is what I say: if it were a sound and rightful foundation to place secular power under the faith of Christ—whether on the example of the centurion or on any passage of the New Testament—by claiming that such power is a third part of Christ's body, then the words of Saint Paul about that body would clearly support such a foundation and would plainly demonstrate it in line with what has already been said.

And when the apostle begins to speak about this body, he describes it entirely in spiritual terms and wants the faithful to understand it as such. He sets this out with these words: "*Now there are varieties of gifts, but the same Spirit; and there are varieties of service, but the same Lord; and there are varieties of activities, but it is the same God who empowers them all in everyone. To each is given the manifestation of the Spirit for the common good. For to one is given through the Spirit the utterance of wisdom, and to another the utterance of knowledge according to the same Spirit, to another faith by the same Spirit, to another gifts of healing by the one Spirit, to another the working of miracles, to another prophecy, to another the ability to distinguish between spirits, to another various kinds of tongues, to another the interpretation of tongues. All these are empowered by one and the same Spirit, who apportions to each one individually as he wills. For just as the body is one and has many members, and all the members of the body, though many, are one body*." [2] In this way the apostle describes the body of Christ entirely in terms of spiritual realities, and he makes no mention at all of a body divided externally into three parts according to worldly offices or bodily functions, as though such a division could be called the body of Christ. Instead, he lists many graces and gifts of the Holy Spirit, given in different ways to holy people, so that they may serve one another together, each according to the particular gift given to them, just as the natural members of a body serve one another. But dividing the Christian people into three groups

---

1 **Cornelius (Acts 10)**: Cornelius was a Roman centurion stationed at Caesarea who is described as God-fearing and devout (Acts 10:1–2). Through a vision, Peter is sent to preach to him, and Cornelius receives the Holy Spirit before baptism, marking a decisive moment in the admission of Gentiles into the Church (Acts 10:44–48). Medieval writers frequently cited Cornelius to argue that faith and reception of the Spirit do not confer ecclesiastical or coercive authority. His example demonstrates that spiritual inclusion and moral praise are distinct from appointment to governing or teaching office.

2 **Corinthians 12:4–12** describes the Church as a single living body animated by one Spirit, in which diverse gifts are freely distributed for the common good. Paul speaks exclusively of spiritual gifts and forms of service, not of fixed offices, social ranks, or coercive authority. The body metaphor emphasises mutual dependence and voluntary service rather than command or domination. Nothing in this passage suggests that secular power, force, or hierarchical rule belongs to the constitution of Christ's body; on the contrary, Paul's argument undermines any attempt to justify domination within the Church by appeal to divine ordinance.

according to bodily roles, secular power, or other earthly offices cannot truly be called the body of Christ, since under such a division there could just as well be the world itself, and even all the inhabitants of hell—great enemies of God—who in no sense belong to Christ's body. Those who possess the gifts of the Holy Spirit described above are the true members of the body of Christ, and together they form one body in Christ.

In these words of Saint Paul I see nothing that supports or confirms any claim about secular power, nor about the division of people into three groups that is called the body of Christ. Neither Saint Paul's words themselves, nor their meaning, speak in any way of such a threefold division. Rather, he names many members of the body and describes what each does, and all of this is entirely spiritual, arising from the gifts of the Holy Spirit, which are given differently to each member. Just as, in the natural body, many members live in harmony and are ready to serve one another, each according to its own function, so too the life of the Holy Spirit in many holy people—working through different gifts in each—draws them into a single will and a shared understanding, so that the work of each benefits all, and each in turn serves the whole according to the gift given to them. This unity can be brought about only by the inner life of the Holy Spirit dwelling within them. Flesh and blood, however, cannot create such harmony or readiness for fruitful service, not even between two people, let alone within a household, when they follow the fleshly spirit, their own self-will, and proud hearts. This threefold, bodily form of Christianity—full of division and discord—does not possess, and never will possess, such unity and shared love, for it belongs to the world and is driven only by worldly desires. Therefore, a body made up of such a threefold division cannot truly be called the body of Christ, since the same division exists among pagans as well: there, too, there is a ruling class of princes, who often enforce both higher and earthly justice far more diligently than these idle figures under the banner of faith, since they keep the people in greater fear and so prevent one person from wronging another. As a result, earthly peace and justice are often better upheld by pagan rulers than by these confused figures under the guise of Christianity, who do not even bother to practise justice among their own people, since they accept bribes and pursue complaints only reluctantly. Among pagans there is also a working population, who plough the land and do other necessary labour, and there are priests among them who lead people away from the one God, the creator of all things, through many gods—just as among us there are great deceivers, who mislead people not only through wooden idols, but through the very words of God, through faith itself, through hell and heaven, and through saints in heaven, drawing people away from God by all these means. And they do not merely deceive in this way, but even use God himself to lead people away from God, presenting him deceitfully from one angle, so as to corrupt people's understanding of him precisely where he ought truly to be found.

And since among pagans, who do not know God, there exists such a threefold division within society—people who nevertheless cooperate with one another in certain practical matters and yet are not therefore the body of Christ—so likewise among us people are not the body of Christ merely because of such outward, bodily arrangements, when they have not been shaped into Christ's members through the gifts of the Holy Spirit, so that each person carries within themselves the life of grace for the benefit of the other members. The sword of earthly lords

does not unite peasants in a shared unity of mind, even though it may force them under a yoke like enslaved serfs; nor does a lord's luxurious table truly delight a foolish priest in such a way that he counts the lord's favour as a benefit to the faith, simply because his belly has been well filled at that table. All of this is not the work of the body of Christ, but the merciless leaven of injustice and the violent oppression of the poor.

Saint Paul speaks still further about the members of the body of Christ and says: "*The eye cannot say to the hand, 'I have no need of your work,' nor again can the head say to the feet, 'You are not necessary to me'; rather, those members of the body that seem weaker are all the more necessary, and those we consider less honourable we treat with greater honour, and our unpresentable parts are treated with greater modesty, while our presentable parts need nothing; but God has so arranged the body, giving greater honour to the part that lacked it, so that there should be no division in the body, but that the members should have the same care for one another; and if one member suffers, all the members suffer with it, and if one member is honoured, all the members rejoice with it.*" In these words Saint Paul is speaking of the natural body, showing how it contains many members and how there is no contempt or divided inequality among them, but rather a shared care for one another and a diligent concern for the good of all. He uses this as an example, likening it to the spiritual body of Christ, which in truth, through faith and grace, many people may form as one body, each possessing particular gifts of the Holy Spirit so that through them he may benefit others and the other members. The apostle especially emphasises here that there is no contempt or disdain from the greater members toward the smaller or more dishonoured ones, as though the greater members had no need of their service; rather, the greater honourably cover the lesser. He stresses that the members care for one another together, that when one member suffers all suffer with it, and likewise that all rejoice together in the benefit of one member.

And since this teaching of the apostle is being used as a proof for a body of Christ divided into three outward estates — lords, priests, and the labouring people — it is right to measure that teaching against such a body, to see whether one truly fits the other. For if it were applied to such a body, it would mean that worldly power must defend the other two estates by the sword, that priests must teach the other two estates, and that the labouring people must feed lords and priests, working hard to provide them with food, drink, and wages. But if the apostle's reasoning is to be followed — that when one member suffers, all the members suffer with it — how then do those heavy members who hold the sword crush, oppress, beat, imprison, burden with forced labour, rents, and countless schemes the smaller members, so that they go about worn down and exhausted, while the powerful ride over them like well-fed horses, laughing loudly at them; and the priests, like sharp eyes in that body, look in both directions, seeking how to strip wealth from them and appropriate it for themselves; and both together, lords and priests alike, ride the labouring people as they please? Oh, how far this is from Saint Paul's teaching that all members should suffer together for the need of each member! Here they cry, rob, imprison, extort, and tax, while others laugh at their great misery. And since those who hold the sword are said to be the hands of this body, and the common people the feet, let us look at what hands truly do for feet according to the apostle's teaching. How lovingly the hands care for the feet: they put shoes on them so they are

not injured, frozen, or caked in mud; if they become dirty, the hands wash them; if the feet are hurt, the hands bind and heal them and show helpful care in every way. But these hands with the sword, even when the feet obtain food for themselves, tear it away from them, and can show those feet nothing except robbery. These hands hold the sword — and what remedy do they apply to the feet, except to draw blood from them, torment them in every way, and beat them like worthless cattle, whose suffering they do not value at all?

But perhaps you will say: "*That is because they lack understanding; if they were taught, they might show mercy to others*." To this I reply: consider carefully that their office must function through power, in which fear and harshness are essential; and if it inclines toward mercy, it does so only through difficult intercessions or through gifts that persuade it to relent from anger, or because it seeks some advantage for itself. But if it deliberately turns toward compassion and refrains from punishing those foolish people who do not understand mercy, it abandons what it is obliged to do by its office and thereby multiplies accusations against itself and brings trouble upon itself. For mercy does not work among those who do not live under mercy, but under fear; and if fear is removed, accusations multiply through the commission of many wrongs. Therefore power corrupts itself through mercy alone, and people cease to respect it when it no longer punishes. And since power exists for those who live without God's yoke and do not belong under grace, so that through harsh authority foolish people may be restrained, Scripture must be fulfilled concerning such powers: that the fig tree, the vine, and the olive do not reign, but the thorn boldly says, "*If I am king over you, let fire come out from me and consume you all.*"

And again, if lords and priests are regarded as the *head* and honoured members of that body, and the common people as the less honoured *feet*, how far this falls short of the apostle's teaching that those members which seem less honourable are given greater honour and protection by the others. For if this threefold division were truly the body of Christ, then peasants, shepherds, and labourers — being the smallest in the community — ought to be held in the greatest honour. But the reality is far from this. For to those powerful people, the ordinary and despised folk are like dogs in their eyes; they can scarcely invent enough insults for them — calling them peasants, boors, cattle, vermin, clods — anything rather than granting them greater honour from the more respectable members.

Nor does this agree with the apostle's teaching that there should be no division in the body, but that the members should care for one another. How far removed are priests today from Paul's care for all, when he says, "*When someone is weak, do I not feel weak? When someone sins, am I not filled with distress?*" Those kinds of "eyes" — people who truly see and care — are no longer to be found in the world. And the common people have come to feel contempt for both lords and priests alike, so thoroughly have they been oppressed by them, that whatever they are required to give or however they are required to obey is done with resentment and grumbling — all of which is far removed from shared equality.

If such people were members of the body of Christ, we could recognise them by none of these inequalities, nor could they exist under such conditions, where there is supposed to be no division in the body, but equality without domination of one over another. For this is Christ's command to those who are members of His body. When a dispute arose among them as to who should be considered the greatest, Jesus said to them: "*The kings of the Gentiles*

lord it over them, and those who exercise authority over them are called benefactors; but you are not to be like that. Instead, whoever is greatest among you must become like the least, and whoever leads must be like one who serves." In this the Son of God clearly showed that such domination belongs to pagans and to this world — to those who do not know God and who, out of pride, desire to rule over one another — but to His own He says: "*You are not to be like the pagans, seeking to exalt yourselves over one another, but rather to live in equality, humbling yourselves in service to one another, just as the members of our own body show that there is no elevation of one over another among them*." Truly, where the Spirit of truth leads people as spiritual members of the body of Christ, there is no place among them for the self-exaltation and domination of this world.

Therefore the words of Saint Paul, when he speaks here about the spiritual body of Christ, cannot be made to fit the idea of that threefold bodily division of people. For his words are entirely spiritual and apply only to holy people who possess the gifts of the Holy Spirit and who can be united through love in true unity, so that each person willingly cares for another, shares in another's distress, esteems others better than himself, and is ready and eager to serve others in every way. When many such people exist, each with different gifts of the Holy Spirit, they are the body of Christ. And among them this also follows naturally: if someone has a particular practical skill or bodily ability, he will gladly use it to serve others in material matters. But to set over oneself an earthly lord with a sword, who cuts down some members, drives others by force, throws others into prison, executes some, and enslaves others at will — this is as far from Saint Paul's teaching as Lucifer's throne is from Christ's. All of this instead belongs to the ordering and measurement of that lady who sits upon the beast and has allied herself with the kings of the earth, who claims for herself alone the name "the body of Christ," and has secured for herself a place in that body to sit comfortably and ride upon the common people like beasts, calling them the feet of the body while she counts the earthly kings as the head and hands, the most honourable members. In the end we trust in God that He will uncover this blood-stained body, and it will not smell like the body of Christ but will stink with the foul odour of that great harlot who has betrothed herself to the whole world and sucked its rich things through Christ's wounded side, turning His suffering wounds into comfort for her own corruption, choosing luxurious ease in place of His weariness, and preparing for the world eternal drowsiness and sleep in hell under the pretence of faith in Christ's cross, drugging it with her poisons. God forbid that you should long remain on earth if you mock the bearing of Christ's cross and instead use it to furnish a kitchen for your own belly. Such is the sense of the former argument.

As for the priesthood, I scarcely know how to write to you gently, for you yourself have long borne witness about your priests, that their deeds among you are unlike what they should be; they have been sifted like grain through Scripture, through the doctors, and through you. A cup full of God's wrath has been poured out upon their heads, and perhaps through you their roots will not grow again; grow not, accursed sons of Canaan and not of Judah, for they have destroyed God's inheritance; may their root perish; as they have done to Christ and to His sufferings, so may it be done to their life here. Yet this I say: when many voices cry out together, none can be properly weighed, for the sense of each voice is lost in the noise

of the crowd. So too, concerning the priesthood, an excessive scattering of opinions destroys the judgement of truth, so that it becomes difficult to agree with any single view about it.

Therefore I always confess this: that Christ, the Son of God, is the true and highest priest of the New Covenant, holding an eternal priesthood by sworn right, and therefore able to save for ever; He is the bishop of the good things to come, standing before the face of God and always living to intercede for us. While He was here in the flesh, He consecrated twelve and also seventy-two priests, and entrusting to them His flock, which He had purchased with His own blood, He sent them to preach His Gospel throughout the whole world. By their preaching they filled the earth, and with great labour — in travel, in hunger, in imprisonment, in nakedness, in fasting, in prayers, in human hostility, in prisons, in wounds, and in many troubles — they proclaimed the word, poor men travelling on foot, without worldly power, seeking no protection from the world, but placing all their hope in God alone. When princes and kings gathered against them, instead of shields and weapons they prayed to God, until the place itself was shaken, and filled with the Holy Spirit they spoke the word of God with confidence. Neither priestly rulers nor pagans could prevail against them, because they had set their hope firmly in God alone and faithfully stood for the guidance of His flock, and like good shepherds of Christ's sheep they laid down their lives. These I regard as the true priests of Christ, and after them all who have followed in their footsteps, who still stand, and who will stand to the end. Such people will bear fruit and gather profit for eternal life.

But that priesthood which the harlot who sits on the Roman seat has brought forth easily and without pain, sitting on soft cushions and establishing their life in comfort and luxury — these are accursed sons, who have dishonoured God before His enemies and before the eyes of all who mock Him and blaspheme His holy name because of their many follies. They have poured out all the poisons of their mother. They now prosper, wandering into worse errors and leading countless others into error after them. Careless of God's flock, like bad hired shepherds they have fled from it in time of trial and shut themselves up in castles and towns, preparing for war and shedding human blood. Ignoble sons, filled with every kind of injustice, they behave like the children of a prostitute, who have neither shame nor honour. They shall not remain for ever in God's house, nor shall God's flock be their prey — the flock which they have handed over to be torn apart by every wild beast of the earth.

But since you yourself know all that I have said, you can already hear my intention in these few words, and you have enough here for the purpose for which you need it. I do not know how to write anything else for your need about this; I have written only to make my intention known to you, and this I hold by faith to be true concerning both good priests and bad.

But as for the common people, treated as the third part of this supposed body of Christ, about whom we spoke earlier — what they are meant to do in that body for the benefit of the other members — I say this: if you look at that special threefold division of Christian people, you will easily see how

v.5

the working class itself is divided — into ploughmen, various craftsmen, merchants and shopkeepers, and different kinds of labourers. These are expected to work and toil and, through their labour, provide the material needs of the lords and the clergy. And if this is truly what is meant by calling it the body of Christ, then you can easily instruct the common people to work hard, while you priests are diligent as well — and the town soldiers, who are said to be defending God's law, ride out from the city in the evenings to "inspect" peasants' chests and cows, or whatever else they come across. Such zealous lovers of God's law cannot bear to leave any dirt untouched wherever they find it!

But as for me, God helping me, I will never accept this interpretation of the body of Christ as long as I live, nor will I ever take it to be true — that two idle groups should be set over the common people, free to ride on them as they please, and even think themselves better members of Christ's body than the very people they ride upon, treating them not as members of their own body but as beasts, whose suffering and ruin they do not value.

And it is clear that this is the very reason why such a vast number of different clergy and lords has spread everywhere — because everyone wants to be a lord, a retainer, or a paid soldier. For it is easy to ride on fat horses, to threaten and speak arrogantly, to hurl insults at ordinary folk, to strip them bare like bark from a tree, to beat their heads, and yet always eat and drink well, enjoy the finest things, idle about, wander from place to place without doing anything useful, chatter nonsense, and commit all kinds of sins without shame. There is an excessive number of such bullies everywhere in castles and towns, who either use force to oppress communities or live off payments from them, enjoying comfortable homes, feasting, and leading lazy lives. And then, so that this may pass for Christian faith, people divide society into three groups and label this unequal division "the body of Christ," appointing some as lords over others so that they may crush and exploit them — and yet still count both oppressors and oppressed as members of one body. That idea we may leave to the pagans; it will never belong to the faith of Christ or to his spiritual body.

The same cause has also multiplied monks of many different colours, canons, crusaders, members of religious orders, and all kinds of clergy — namely that, like lords, they eat and drink richly, dress in many and costly garments, build tall houses and fine rooms, and live in idleness. And all this they carry on at the expense of the working poor, extracting it from them through many invented falsehoods, treating them not as fellow members of one body, but as dogs fit only to be mocked.

Therefore I do not intend to go on supporting this tangled idea about the body of Christ. For Saint Paul does not describe Christ's body according to such outward, bodily distinctions, but according to the many different gifts of the Holy Spirit, given so that the many members of that body may serve one another through those gifts — members who know their God, fear him, and practise righteousness towards God and their neighbour in both bodily and spiritual matters. Whatever such people do in bodily work, they do for the benefit of all. Since they all share in the one Holy Spirit through different gifts, many of them also share in the same kinds of ordinary, physical work. But when Saint Paul speaks about bodily work, he does not

command that spiritual clergy should lie upon the working people, nor that lords should live off labourers like useless drones among bees, eating and drinking the fruit of their toil. For although he does not deny worthy preachers the right to receive what they need, he sets himself as an example and says, "*So that, in taking support, we might not put an obstacle in the way of the Gospel of Christ, we did not make use of this right of ours*." And elsewhere he says to the faithful, "*We were not idle among you, nor did we eat anyone's bread without paying for it, but with toil and labour we worked night and day, so that we might not be a burden to any of you, but to give you in ourselves an example to follow*." Although the apostle says that those who preach the Gospel should live by the Gospel, he still does not consider it best to take material support *from* those to whom he preaches, and he gives three reasons, saying that he worked "*night and day*." First, so that by taking support he might not bring discredit on Christ's Gospel, so that no one could say he preached only for the sake of food, and thus cheapen his preaching. Second, so that he would not burden anyone by taking their material necessities. Third, so that he might leave a good example to those to whom he preached, showing them diligent labour night and day, so that others might work more eagerly by following his example and from their work give to those who have nothing and cannot provide for themselves. In this way the apostle shows great care, looking in every direction to see what would most benefit the Gospel among those to whom he preached it. He valued the heavenly reward for preaching the Gospel more than bodily provision, and he was deeply concerned that even receiving support might cause offence and harm the Gospel, for he valued the Gospel more than his own bodily life. But if his *belly* had been the thing driving him to preach, caring *little* for the Gospel, he would have looked instead to avoid offending his stomach and would have said, "*Pray the Lord God will always make sure I get my dinner.*"

And from these words it can be understood that the apostles did not set up the rest of the community as separate divisions of Christ's body to serve them, but that the apostles *themselves* served others physically, earning their *own* living, and did not want to *depend* on the service of the whole community for this, although at times they might accept support from an individual out of kindness, without obligation. In this respect they did not call the community "feet" to carry them in service, but rather they *themselves* became like feet to others, taking the "lower" place. And the apostle also teaches ordinary workers to labour with their *own* hands, saying, "*Even when we were with you, we gave you this rule: if anyone is not willing to work, neither should he eat; for we hear that some among you are living in idleness, not working at all, but meddling*." Those who belonged to Christ's body he teaches to work, and if they refuse to work, not to eat. He does not want any among them to be idle like courtiers who have no task except to loaf about and wander from place to place. Nor would he say to such people, "*You should be pursuing knightly matters and defending the truth!*" Instead he teaches them what they should do, saying, "*Let the thief steal no longer, but rather let him labour, doing honest work with his own hands, so that he may have something to share with those in need!*"

So we should understand it like this: those who truly are members of Christ's body, confirmed by the gifts of the Holy Spirit and by the clear righteousness set out in Christ's law, are to be taught to do ordinary kinds of work that are good — not merely so that they can provide material necessities from their labour for some *other* idle group,

but so that, out of love, they may supply what is needed for all who are *in need*, as true members of that body, who *all* suffer together with the member who is hungry or in want, and who therefore are all the more eager to do what is good. For just as the members of a body are to keep true love and fairness toward the other members, and just as each person desires good for himself, so he should do good to others; therefore he ought to do what is good, so that by his work he may genuinely benefit everyone and cheat no one in anything.

If teaching followed that principle, then no member of Christ would do any empty, evil, or harmful work — nothing that injures or cheats a neighbour. In buying and selling he would not behave like a greedy man driven by wicked desire in the marketplace, loudly praising his goods with invented claims and endless talk, swearing oaths to convince the buyer, while at the same time running down the very things he himself buys. Instead, he would value his brother more than material profit. Even in the marketplace he would act in love, like a true member of Christ, seeking not earthly gain but heavenly good, always choosing loss for himself rather than harm for someone else. But in that other "body" divided into three parts — where two groups ride on the back of the third — trading, shopkeeping, and all kinds of profit-making are excused, even though they are plainly greed and disguised usury. So too many harmful trades are tolerated — vanities that merely dress up appearances with colours, fashions, and decorations meant to deceive the eyes of the foolish. And how much wickedness and deceit there is in taverns and drinking in that so-called body!

For when such a threefold "body" gathers in Prague, and there are no villages within three miles, and the "third group" of pagans moves in to defend "the truth," along with many armed men and priests and scholars, and a great crowd besides — then that large body needs vast amounts of food and drink. The common people must feed them all. And since there is nowhere else to get supplies, everyone must seize from one another by the sword. So they engage in dishonest trade, haggling, tavern-keeping, and every sort of profiteering — each person trying to gain what he can from another — just so the whole crowd can be fed. For Prague has too many mouths to feed, since they are fighting a war "for God's truth." The same injustice fills other towns as well, because wars are everywhere and people are burdened by them. So to try to organise the body of Christ in this way, on the basis of Scripture, is really just organising the world under the name of Christ's faith — arranging worldly affairs through Scripture as if that were service to Christian law. Once you establish such a threefold population in a place, you must also organise the place itself: some must defend it by office, some must dig ditches and build walls, and others must keep watch at night. And the priest must teach them how to do all this in proper order, because, if they are members of one body, he is supposed to instruct them how to help one another in everything needed for the defence of "the truth."

But I say that by doing this you are building up the world under the name of faith and calling the world "faith," and so you tangle faith up with the world, mixing the world into it, until no one can tell what is world and what is faith. This kind of unity exists only for physical defence. Among pagans it often stands *more* firmly than among these darkened Christians — yet no one *there* calls such unity the body of Christ..

PETR CHELČICKÝ

O TROJÍM LIDU

Již pochybení, kteréž mám a k kterému rozumu o rozdělení trojího lidu, jenž se počítá od některých u víře Kristově, opět zase vzkazovánie nechám, ale, jakož žádáš toho, abych o tom něco napsal, tot učiním. Ale totoť najprvé dím, že já neumím k tomu přistúpiti v krátké řeči, jakož mi píšeš, ač by ty skrze krátká slova mohl těžším věcem srozuměti než mému písmu. Ale ve mně jest těžké a mnohé zaneprázdnění o těch věcech tak, jakož já jim rozumím, o nichž ač mně pokusiti se krátce psáti, jako pěti kameny veliké město ustaviti, kteříž nestačí jediné základ jimi založiti.

Také vím nepochybně, což se dotýče kněžstva a obecného lidu u víře Kristově, že o tom muožeš dosti rozumu míti bez mého psaní; protož o tom sám od sebe neučiním mnoho psáti.

Ale o stavu moci světské tvuoj rozum s duovody písem vážil jsem a písma všech kněží táborských i mistruov pražských od počátka boje s pilností jsem shledal i rozmýšlel, kterak a co sú o té moci dovodili i ještě dovodí. Protož podlé tak mnohého zaneprázdněnie těch písem zo a těch rozumuov o té moci nic nemienim tobě psáti; neb [kdyz] který každý z nich má rozum v těch písmích o té moci, kde jest jim míra a konec? Ale některých věcí toliko mezi mnohými o té moci dotknu.

A také najprvé to má rozumíno býti, které věci má moc při sobě, a že bázeň od ní rodí se, neb skrze moc ukrutenství ukazuje, hruozí, laje, béře násilím, věží, tepe i zabíjí. A ta moc světská od počátka ustavena jest mezi všemi národy samým Bohem pro jeho řád, kteréhož země potřebuje, a kterýž řád chce míti pán Buoh ve všech. A dím, že mezi těmi národy ustavuje moc pro řád svrchní zemský, kterýchžto národuov neustavil jest pán Buoh pod zákon svuoj, jakož psáno jest: „*Ve všelikém národu Pán ustavil kníže neb vladaře, ale Izrahel diel boží zjevný*.“ Jemuožto neustavil jest pána ani krále na zemi, protože sám chtěl kralovati nad nimi, jakož z Písma zjevno jest, že od té chvíle, jakož jsú přišli do země slíbené, až do Saula žádný jim nebyl ustaven král Bohem, ale když sami od sebe, pohrzevše Bohem, chtěli sú králi, tehdy řekl Buoh k Samuelovi proroku: „*Poslúchaj tohoto lidu hlasu; neb netoliko tebú pohrzeli sú, žádajíce krále, ale i mě sú zavrhli, abych nad nimi nekraloval podlé všech skutkuov jich, které sú činili od toho dne, kteréhož sem je vyvedl z Egyptu*.“ A když tomu lidu mluvil mnohé věci prorok Samuel, váže jim to, že sú sobě zle na tom učinili, proti Bohu

v.2

žádajíce krále míti nad sebú, tehdy lid, ubáv se jeho řeči, i řekl jest: „*Dnes nade všecky hříchy své přičinili jsme sobě tento hřích, žádajíce krále nad sebú*.“

Protož z Písma teď máme, že nad národy těmi, ješto bez božího jha sú, ustavil jest moc hroznú s mečem, aby v jich hrozném meči pásl neposlušné a nemúdré lidi, ale Jakoba, jehož zvolil sobě za lid zvláštní, v pokoji a ve všem dobrém zpravoval jest, dokud jím sám nepohrzel, žádaje krále nad sebú.

Viece má vědomo býti, že, když král David neb jiný král židovský ustaven jest králem, tehdy podlé zákona ustaven jest, aby skrze moc meče činil to, což zákon velí, aby moci královské skrze zákon požíval, a že zákon židovský ukázal jest boje tělestné proti nepřátelóm jich. A ten zákon přikazoval smrti na rozličné hříšníky, takéž pomsty mnohé menší než smrti, jako voko za voko, zub za zub, rána za ránu a tak dále; také ten zákon přikázal a súdy tělestné mieti. Kteréžto všecky věci, zákonem ukázané, měly sú své dokonání a prospěch skrze moc královu, a král zákonně mohl jest na nich ustaven býti, když to, což zákon velí, skrze moc mělo dokonáno býti. Takéž i Kristus, jestliže některé věci mnohé nebo všecky aneb některé obláštie ustavuje a přikazuje v zákoně svém, kteréž skrze moc mají učiněny býti, tehdy zákon jeho má dokonánie své a prospěch skrze moc královu; tehdy nenie nižádné řeči o to, aby spravedlivě a svatě král nestál na skutcích zákona Kristova. Pak-li jest zákon přenesen a vysvobozeni jsme skrze milost pána našeho Jezu Krista od zákona smrti a postaveni jsme pod zákonem milosti, tehdy ohledajme, na čem moc stavíme u víře Kristově!

A toť bych chtěl ze vší řeči, což jí dále budu psáti, aby to pilně rozsúdil, jest-li zákon Kristuov v též šlápěji, prolévaje krev, jako zákon Starý. Tehdy bezpečně, nelekaje se, uveď krále, knieže a pána na cestu Kristova zákona, a oni, činíce zákon Kristuov, budúť svatí lidé. Takéž kdežkoli vezmeš písmo z zákona Starého nebo z Nového, skrze něž se zdá ustaviti knížata a pány bezpečně u víře Kristově, tak se ujistíš v tom, že je právě zpravuješ skrze ta písma v jich úřadech, když jich úřadu hodné skutky skrze zákon Kristuov ukážeš jim. Neb poněvadž držíš, že ten trój lid prvé jmenovaný jest tělo Kristovo, tehdy drž, že to tělo má jeho zákonem zpraveno býti! A jestliže jest sobě on tělo zvolil z takých lidí, tehdy ovšem ustavitel zákona nezmeškal jest moci světské jako rukú v tom těle, aby jim meče nepodal, aby ruce prospívaly jiným údóm těla toho skrze meč. A tato věc nemuož dále tažena býti, neboť je jest pod zákonem Kristovým ujistiti spasením, cestu jim skrze zákon ukazujíce, aneb je kromě a něho v něčem jiném bezpečiti musí, jakož sú nyní skrze mnohé kněžstvo lestně písmy ubezpečeni u vieře Kristově, ješto ta písma nikdy toho rozumu v sobě nemají základného, od Ducha svatého k tomu vydaná, ač oni je k jich oklamání tak vykládají. Neb kdyby moc s boji a s pomstami skrze víru Kristovu

měla zpravována býti a těmi boji a pomstami vieře Kristově prospievati, proč by Kristus rušil zákon židovský a jiný duchovní ustavoval? Chtěl-li jest, aby se o jeho zákon sekli, věsili, topili, pálili a jinak krev z lidí cedili, takéž by onen zákon stál bez svého pohnutí s těmi krvavými skutky, jako jest prve stál.

Protož ty vybeř z toho, coť se zdá, a obmysl to, podlé čehož chceš dáti cestu u víře Kristově s boji, pomstami a s takovými ukrutnostmi! Neb nemuož moc býti, jedině s ukrutnostmi. Pakliť odpustí, ihned sama od sebe zhyne, neb se jí nebude báti, vida, že milosti požívá, a ne moci, před níž by se měl třiesti. Protož fík sladký, oliva tučná a vinný kořen, ješto lidi těší, nehodí se ten žádný / požívati moci, ale trn ukrutný, ješto nelituje člověka zamútiti, udeřiti, vodříti jako lípu, do vězení vsaditi i zabíti. A tím lépe moc prospěje i trvá, nežli lačné krmiti, nahé odívati a nemocné léčiti, aniž by mohla kdy raniti neb zamútiti, když by podlé milosti stála. Protož má daleký rozdíl moc od milosti. Protož má rozumíno býti o řádu té obecné moci, kto se má v řádu zachovati skrze ni, a jaký řád skrze moc muož uveden býti.

Druhý řád jest, kterýž Buoh skrze syna svého uvodí v některé lidi, jemuož ovšem jest pilně srozuměti. A že řád skrze moc jest, ješto se děje v lidu nemúdrém, ješto nezná Boha a není pod jeho jhem. Neb nějaké spravedlnosti a pokoje potřebuje všecka země, a když by nebylo té spravedlnosti a pokoje, nemohli by lidé trvati na zemi. A ponivadž množství národuov jest na vší zemi, ješto v sobě žádné ctnosti ani známosti boží nemají, ani spravedlnosti k jiným zachovávají, protož pán Buoh, chtě dlúhému prodlení na světě těch mnohých lidí, ustavuje krále a knížata nad nimi, aby skrze jich moc zachováni byli v pokoji, aby všeliké bezpráví a každá žaloba místo a konec skrze moc vzala, a všeliký aby nesměl pro moc jinému křivdy činiti, násilím vzíti, ukrásti, meze rušiti. Neb všeliká moc, chtieci mnohému lidu panovati pokojně, aby skrze mnohé čest a bohatství rozmnožila, takových všech bezpráví musí mstíti a skrze moc pokoj a spravedlnost uvésti, a čím chce pokojněji panovati, tím hrozněji musí moc ukazovati v pomstách, aby se viece báli té moci, a tak aby každý na svém dosti měl pro bázeň moci. A když se ta bezpráví skrze moc ukrotí, tehdy řád ve všech ostane, a budú pokojni jedni s druhými a budú požívati svých věcí bez překážek. A takový řád musí býti mezi každým národem, jinak by zkazili jedni druhé, rota proti rotě povstala by a silnější mdlé potlačili by a z chalup by je vyvláčeli a uvazovali by se jedni druhým v dědiny, v domy, v statky i v ženy, a pro moc ti kvaltové přestanú. Protož slove moc světská, neb běh a prospěch tohoto světa zpravuje se skrze ni, a svrchní řád a prospěch skrze ni aby se na světě zachoval.

A z té příčiny moc jest jako založenie zemské, aby se nemohla navrátiti z miesta svého. Ale ty věci požívají se od najhorších lidí, ješto bez víry sú i beze vší cnosti, nebo moc skrze ukrutné pomsty tiskne zlé lidi k takové spravedlnosti v svrchních věcech, ješto se chýlé

v.2

jiným na škodu, aby nepočínaly se a počaté aby přestaly. To vše moc činí pro svuoj užitek, aby jedni druhých nezkazili, a tak aby jim panstvie nesešlo na nižádném člověku. Protož pilně mstí každého bezpráví, ač se jich najmenšímu člověku stane, neb chtí míti ve všech úžitek, protož pilně všem o pokoj stojí. Takéž zase ten lid nemuodrý, ješto jest bez Boha a spravedlnosti nižádné nezná, nemiluje ani ovšem činí; protož pro samu bázeň poddáni jsú mocem v těch věcech, kteréž jim přikazují. A protož na obě straně pravdy v základě úmysluov nemají svých, ač svrchní pravda skrze to místo má. Tito zisku svého, mstíce, hledají, a oni, poslúchajíce, své škody se bojí. A to obé v sobě ctnost nenie, alevšak dobré má místo skrze to. Protož ta spravedlnost a ten pokoj, který se skrze moc děje, daleko jest od víry Kristovy, neb jedině v častném dobrém ti lidé skrze ten prospěch moci světské zachovávají se. A to ještě dím, že země to dobré béře, skrze moc u pokoji zpravuje, kdež všeliké bezpráví a žaloba muož místo a konec vzieti skrze tu jednotnú a svornú moc. Ale rozmnožené a sobě odporné moci i to dobré v častných věcech porušie, že ani pravdy ani pokoje nebude míti země, ani kterého řádu ostane v lidu. Neb ktož co svého má, to mnozí z jeho rukú táhnú; ktož byl větší, ten v hubenství upadne, a hubený dobude sobě zs cti, a nic pořádného neostane.

Ale již o tom řádu, který jest Kristus uvedl svuoj pravý podlé ctnosti a milosti Duchá svatého, pilnější jest věc mluviti. Neb Buoh skrze proroka řekl o Kristovi, že „*on bude zpravovati lid muoj Izrahelský*“. A že Kristus ustavil jest lid svuoj pod zákonem milosti a ustavil ten lid pod zákon, v němž není žaloba, aby pravý řád duchovní, podobný andělóm v nebi, byl v tom lidu, pokoj nerozděleného svázaní jako mnohých úduov v jednom těle a spravedlnost dokonalá, kteráž převyšuje daleko [nad tu], kteráž stojí na zemi skrze moc knížat, i nad tu, kteráž skrze zákon Starý činěna byla, neb ji jest zavrhl v tom řka: „*Nebude-li vaše spravedlnost hojnější nežli židovská, nevejdete do království nebeského*“. Protož když pod milostí a bez žaloby ustaveni jsme, tehdy v sobě a srdci svém máme založenie té vysoké spravedlnosti, mající milost ke všem. Kteráž milost kdež jest, ta dobrého žádá všem z srdce, a netoliko žádá, ale činí každému, jakož umí a muož podlé síly a statku i podlé rozumu. Táž milost žádnému zlého nepřeje, ani žádá, nečiní, nebéře, nepřekáží, nezamucuje, ani na čem škodí jinému, ale těší a spomáhá každému podlé moci své a potřeby jeho. A ještě více ta milost, ač jiný bezpráví činí, to trpí a zase miluje, modlí se a dobře činí těm, ktož ji hanějí aneb křivdu činí.

A tak jsú bez žaloby ti, ktož pod ten zákon slušejí, neb takoví, kteříž drží ty věci napřed pověděné, ruší žalobu na obě straně tím, že jiným křivdy nečiní - s té strany nižádný na ně spravedlivě žalovati nemóž – a činí-li jim jiní křivdu, tu trpie. A tak žalovánie nepokojné s sváry nemá místa v nich, a mezi takovými súdové světští sú hanba a hřích podlé

řeči apoštola, ješto die: „*Ač mezi vámi súdové jsú, již ovšem hříchmezi vámi jest*“. A takových jest spravedlnost dokonalá, neb Boha i bližního právě milujé a se všemi pokoje v dobrém hledají. A takovému řádu, který se děje a měl by se díti v lidu božím, nemuož naučiti žádná múdrost toho světa, ani muož k němu připuditi moc světská, neb tento řád rodí se z srdce dobré vuole, ješto nenie pod bezděčí jako otrok, ale pod milostí jako syn. Ale takoví naučeni bývají skrze zákon pravdy popsaný ve Čtení a vedeni jsú Duchem svatým v ten řád podlé řeči apoštola, že ti, kteří jsú synové boží, Duchem svatým se zpravují. Ale moc světa v tom řídí, což jediné v tom skrze svědky bude ujištěno, k tomu, aby konec vzalo, mocí připudí, ješto jest to daleko od srdce dobré vuole. Neb musí bezděky práv jiným býti a sám na se pravdy v žalobě nepoví, jeliž svědky proti němu postaví. Protož takový v srdci nenie nic spravedlivý, jediné že na konec musí bezděky skrze moc přiveden býti o svrchní křivdu, která jest byla mezi ním a bližním jeho. A pro takové nespravedlivé moc světská ustavena jest, ješto nenie v nich známosti boží, ani bázeň jeho, ješto jeho nespravedlivé a nerovné vuoli jediné hrozná moc s mečem muož zákon býti.

A toto dvoje rozdělení, řádu světského skrze moc a Kristova skrze milost, daleké rozdělení, a má srozumíno býti, že spolu nemuož státi ten dvuoj řád, jsa podnesen pod jméno jedné víry Kristovy. Nemuož býti spolu řád Kristuov a řád světský, aniž muož býti řád Kristuov řád světský. Jiná jest věc, která se činí skrze moc pod bezděčí, a jiná, která se skrze milost činí z dobré vuole, ješto stojí na slovích pravdy. A z toho zjevno móž býti, že, jakož jest daleko moc světská od pravdy Kristovy napsané v zákoně jeho, tak daleko jest víra Kristova od potřeby moci světské. Moc se věrú nezpravuoje, a víra moci nepotřebuje, tak jako by víra svú plnost neb zachování své skrze moc měla. Ale jakož jest plnost moci rozmnožené zboží a velicí zástupové oděncóv, hradové a miesta tvrdá, takéž jest plnost a prospěch víry múdrost božie a síla Ducha svatého. Protož bez moci, ješto bázeň uvodí a k tomu, což velí, hrózú pod bezděčí pudí, víra dobře stojí duchovní moc mající, neb dí apoštol: „*Nevzeli jste ducha opět v bázni, ale vzeli jste ducha zvolení synuov božích, v němžto voláme: ‚Otče, otče‘*.“ Protož, ktož pod tu správu slušejí, ty já mám, že sú tělo Kristovo duchovní.

Ale snad díš: „Dobře by bylo, by pak všickni byli; ale když tací nejsú, potřebí jest moci, aby zlé připudili skrze moc k spravedlnosti.“ Ovšem jest potřebí v té straně, což slušie spravedlnosti knížat. Ale to dím: co je tomu knězi do moci světské, kteréhož jest Kristus poslal se Čtením kázati, aby pod jeho správu uvedl lidi, a kteříž povolé čtení, ty přijéti jako věrné Kristovy, a ktož nepovolí Čtení, toho nezpravovati skrze moc světskú u víře Kristově? Neb ktož skrze naučení Čtenie právě ustaven nebude u víře Kristově, skrze moc ovšem nebude ustaven, jako skrze německú řeč nebude českému jazyku naučen člověk. Mdléť jest to

v.2

kázaní kněze Kristova, kterýž, nemoha skrze čtení uvésti některých v spravedlnost Kristovu, i volá na moc, v kostele ohlašuje jich cizoložstvie, opilství a jiné hříchy a nutí moc, aby toho pomstila, a mní, to čině, že v kázaní prospívá, nalit jediné i s mocí s pohany jedva se srovnává. Neb knížata pohanská beze všeho kázání kněžského mnohem statečněji cizoložstva, vraždy, krádeže a všecky nepokoje stavují proto, aby pokoj měli a lidu aby sobě nedali uškoditi zlým lidem, než mnozí kněží skrze moc, ješto se jim zdá, že jich moc jest někaká křesťanská moc víře velmi prospěšná, ana ještě s pohany nedošla spravedlnosti. Neb oni v takových věcech sami od sebe z úřadu neoblení se zlých věcí stavovati, ale tento, ješto se zdá sluha viery Kristovy, ač jeho kněz nebode, tuož jedva někoho v kládu vsadie. Ale když mezi pohany dokonalejší spravedlnost jest nalezena v takových skutcich, tehdy jest to všecko daleko od Krista. A nečije-li kněz úžitka skrze kázaní Čtení ve mnohých nebo v některých, toto jest velmi malé, skrze moc když opilce připraví do klády svým kázaním.

A chce-li právě rozuměti o moci, coť ona činí u víře Kristově aneb co činiti muož, to skrze dělení těchto rozumuov poznáš, ač se jim zdá za pravé povoliti. Nebo ač jest velmi oslavena moc světská od mnohých u víře Kristově, tak jako by ona byla moc neb plnost víry Kristovy, však z mnohých žádný nemuož ukázati většího prospěchu víře Kristově skrze ni, jediné ten, když kněží, ujmúce sobě moc, i dávají jí cestu u vtře Kristově v bojích a v pomstách, kteréž jim ukazují skrze zákon židovský aneb které jim sami ukazují podlé vuole své. A když jich uposlúchají v činění těch pomst, tehdy se výšie proto jako najpilnější u víře Kristově. Ale když nic pilnějšího vieře nemóž ta moc prospěti, ten prospěch nic nenie. Ale ovšem dím: by té moci tú příčinú nepletli u víru, lépe by víra stála, neb ve všem plnost má víra bez moci světské, způsobující člověka dokonale v svědomí i ve všem životě jeho, ale moc v těle řídí svět u věcech častných. A tak jest malá věc to, což činí moc, proti tomu, což činí víra, jako kvasnice proti čistému vínu, kteréž kvasnice něco drží ode dna na zemi, ale víno čisté štěpuje se skrze víru, kteréž hospodář píti bude. Ještě více dím, že, ač držím, že apoštolé i jiní světí lidé po nich mnohé mocné lidi mohli sú přijíti u víru Kristovu, tak aby je ustavili skrze naučení v cestě Kristově, ale nikdež u Písmě ani v kázanie, co sem jeho poslúchal, ani jinak od koho zvěděti mohl sem toho, by který lid křestanský ustavil sobě krále aneb kníže za pána pod věrú Kristovú, až to najprvé, když Sylvester přijal césaře římského u víru, kterýžto ostal u víře se všemi příčinami neb zvláštnostmi, kteréž všeliká moc pohanská drží. A potom víc ta moc římského císařstvie pod věrú stála jest, a z toho počátku i v jiných zemích moci pod vieru podešly sú. A to jest i nám svědomo, že skrze tu moc světskú všicku sílu Antikryst vzal jest u víře Kristově, a ta veliká nevěstka, ješto sedí na římské stolici, všecky své tráveniny rozšířila jest skrze tu moc světskú. Neb když jest ta moc pod vieru

v.2

přijata, vždy tak cti, zboží a práv pohanských požívající, jako jest prvé u pohanství požívala, tak zase ta moc nadala kněží zbožím; sama falešně pod vieru podešla a kněžie víry zbavila svým zbožím. A by byl Sylvester u pravdě césaři a Kristovy podal, mám za to, než by ji byl od něho přijal právě, že by jeho spíše opak odřel. A když tu zprva tak falešně spolu slily sú se moc světská s kněžstvem, víc potom kněžstvo tělestné rostlo ve zbožie a ve cti tohoto světa, táhna zboží od moci i od jiné obce, až sú tak již na vrch dorostli a všecky tráveniny, což jich ďáblu mohlo v srdci býti, ty sú skrze žehnání a sladké řeči na svět vyli[li]. A když jest ta okrášlená kurva svú všicku sílu i plnost vzala od moci světské, tehdy zase, jakož slušie na její nestydkú oplzlost, jala se jest té moci líbati, milovati a přitúleti, žehnající, pochlebující, všecko odpúštějící a všech svých náboženství účastny činieci a tak se všemi králi zemskými smilnieci, pokúšející, vždycky té moci povyšující, až dále nemohla o ní řéci „stránka církve svaté náměstek božství“, ano pravěji bylo by řečeno: „třetí stránka pekla a náměstek Lucipera pyšného, ješto se nepokoří ani Bohu ani lidem“.

A skrze to přezlé spojenie toho dvojího lidu pod víru Kristovu život chudý a bolestný pána Jezu Krista i jeho cesty upřímé, potlačeny jsú od toho zlého lidu, jenž sú největčí nepřietelé kříže jeho. A tím, že jest ta pohanská moc u vieru přijata, tudy všecken svět pod víru podšel. Neb když jsú ti lidé hlavatí a nerovnie pod vieru ešli, kto jest ze všech lidí na světě, aby jeho u víru pustili? Lichevníci a kupci najlepšie u víře a najvíce kosteluov nadávali a ornátuov a platův kněžím nadali, lehce vylichvili, šantročili, a kněží všecko zblahoslavili, neb sú tím své břicho ustavili u veliké sytosti Protož, když jsú vešken svět u víru přijeli, musili sú dobře písma zvohýbati, aby skrze ně všem cestu u víře Kristově ukázali a na cestě spasenie ustavili. Ale skrze tu příčinu všecka pisma i víra u veliké zapletenie upadly jsú, poněvadž, chtíc skrze písma cestu dáti u víře Kristově všemu světu, aby jich počtem všechen svět nazván byl církev svatá, chot Kristova, kterýžto svět nikdy nepoznal jest pána všeho světa, ani jeho kdy pozná, ten svět kněží falešní, pokojní pod vieru jeho pustili, aby sami neupadli v nemilost světu, ale pokojni jedno s ním byli.

Ale z těchto řečí napřed pověděných komuož jest píle o to, muož poznati, že jest to daleko od sebe rozdělená věc Kristovi Bohu ustaviti a skrze zákon přikázati, aby nad jeho církví král byl za pána ustaven, aby skrze moc královu jeho církev u víře právě stála; a že kněz, jsa oklamán, pustil césaře děrú a ne dveřmi pod vieru Kristovu a učinil jej pánem nad jeho lidmi, to dvé velmi jest daleko od sebe.

Z kteréžto věci muož poznáno býti těžké zapletenie u víře v tom, že což moc činí vedlé své dostatečnosti v obecních národech, ješto kromě víry a zákona božího jsú, co činí, té moci počísti plnost víry Kristovy, aby ta věc, kteráž jest pohanská byla, aby Kristova věc byla, aby

moc jsúci pod věrú, mnohú krev v bojích proléva[la], mnohé pomsty z naučení kněžského podlé zákona židovského aby činila a podlé práv pohanských mnohé smrti aby činila, věsila, topila, pálila, stínala, na kolo zbila, u vězení mrtvila, hrdlovala, oblúpila a jinak rozličně zamúcovala i mnohá násilé a porobení obcem činila. A poněvadž jest ta moc pod víru puštěna, tehdy ty věci od moci dělané jsú věci víry Kristovy. A tak Kristus, proliv svú krev za hříšné lidi, obohacen jest skrze Silvestra kněze mocí světskú u víře své, aby ta moc ve jméno Kristovo mnohú krev z lidí vytočila u bojích i v jiných smrtech, a to všecko, což ta moc v skutcích dělá těch, by to bylo bohatství víry Kristovy. Ale poněvadž věříme, že Kristus skrze nemoci a ponížení kříže svého dobyl nás z moci ďáblovy, nemuožem tomu povoliti, aby naše dokonání u víře jednal skrze moc světskú, jako by nám moc lépe prospěla než víra; aniž také muožem tomu věřiti, by to vše, což ta moc činí v těch skutcích prvé pověděných, byla věc neb plnost víry Kristovy, leč sú všecky počteny skrze zákon Kristuov, neb jediné jeho zákon jest život lidem, a odměří-li všecka diela moci zákon jeho, tehdy moc jest nám život.

Ale snad mně nestrpíš v této řeči a díš proti mně: „Však svatý Pavel, apoštol Kristův, lépe jest byl svědom víry jeho než ty, a on přikazuje křesťanóm, aby mocem vyšším poddáni byli, a dí pravdu o mocech, že jinak nemohú býti, jediné od Boha; a které věci od Boha sú, ty zřízené sú; a kto se moci protiví, božímu zřízení se protiví. A když moc zřízením božím uvedena jest aneb k činění zřízení jeho, kterak v ní život nenie? A v té řeči apoštol řídí moc u víře Kristově s mečem a přikazuje věrným lidem poddáno býti moci s platy a báti se meče jich." K tomuť diem, že pravá jest řeč apoštolova, alevšak potřebná srozuměti, kterak a komu ji píše. A že v epištole píše mnohá naučenie věrným lidem do Říma, jenž jsú mnozí z lidu římského, židé i pohané, uvěřili Bohu skrze kázaní apoštoluov, protož z té epištoly nemáme toho, by psal moci, zpravuje jie v tom, aby víry boží bránila, ani toho máme v epištole, byť lid věrný učil tomu, aby sobě moc ustavili pod zprávau zákona Kristova. Ale apoštol v tom psaní napomíná ty lidi věrné, aby poddáni byli té moci pohanské césaře římského, neb potom mnoho časóv stálo císařství římské bez víry a mnohú krev svatých prolili sú ti césaři římští prvé, než děrú u vieru uvedeni sú. Protož v řeči apoštola daleký jest rozdíl o tom moc učiti aneb obec tomu učiti, aby nad sebú pro víru [moc] ustavila, a mezi tím svaté lidi tomu učiti, aby moci pohanského césaře poddáni byli, a to pro některé příčiny potřebné, jenž jsú z strany těch lidí věrných i z strany moci. A že ti lidé věrní, když sú skrze milost pána našeho Jezu Krista vysvobozeni z moci ďáblovy a od břemene zákona Starého, aby také neměli by od břemene moci vysvobozeni býti? A že moc mezi tím jiné zvláštnosti má nežli ďábel a zákon Starý, pro něž nevynímá jich od břemene moci, ale velí jim poddánu býti. Ale sám od sebe apoštol pod zákon Kristóv moci s

mečem nad věrnými neustavuje, aby strašidlo a jeho moci s mečem skrze zákon Kristuov na hrdlo věrných vložil. Neb když jest Kristus vykúpil věrné lidi od zákona bázni, nepodobné jest, aby skrze apoštola opět na ně bázeň meče uvalil skrze svój zákon, ale kteráž moc jest pro všecky a osahuje všecky, ješto kromě zákona božího jsú, ješto jediné jim sám meč zákon jest, pře[d] nímž se třesú, nesmějíce se hnúti z té meze, kterú jim meč ukáže. A když věrní lidé jsú ve spolce těch lidie a na zboží, panstvie těch mocí pohanských, přikazuje apoštol, aby jim v hodných věcech poddáni byli, jedno z pokory, jakož slušie na sluhy Kristovy, a druhé pro to, poněvadž ta moc zřízením božím jest uvedena, aby jeho řád, kterýž muož mezi tím lidem býti, ješto bez zákona božího jest, aby skrze moc byl činěn, a moc ta aby sprav[ed]lnost a pokoj činila v tom lidu. Protož die apoštol těm věrným lidem: „Ne toliko pro hněv, ale i pro svědomí poddáni jim buďte“. Die: „netoliko pro hněv“, aby jich hněvu na se s mečem nepopudili, zpíčíce se jim v poslušenství, „ale i pro svědomí“, neb když moc velí pokoj míti a bezpráví jiným nečiniti a kteréžkoli věci poctivé přikazuje, takové věci také i Buoh přikazuje činiti. A když by takými věcmi pohrzel křesťan, kteréž k spravedlnosti a ku pokoji sú, nechtě jich činiti, protože je moc přikazuje, ten by také Bohem pohrdal, potupuje jeho přikázaní; ovšem takový ztratil by svědomí dobré, Bohu se na tom protivě. Protož, ač moc takové hodné věci přikazuje, člověk je věrný naplnie i Bohu se líbie.

Ač tu má rozumíno býti, že což dobrého k spravedlnosti a k pokoji ty obecné moci, jenž kromě zákona jsú, přikazují, ne tak zároveň ty spravedlnosti s Bohem přikazují. Ale knížata pro svój úžitek pudie lidi nemúdré, aby spravedlnost drželi, nečiníce křivdy jiným; ale Buoh proto, že jest sám pravý a miluje pravdu a přikazuje poctivost člověku všelikú, pravdu velikú i malú. Protož který a kterak daleký úmysl mají knížata v přikazování té svrchní spravedlnosti od úmysla božího! Však věc – rovná jest v tom, což dotýče křivdy bližního: jakož rozhněvá knieže, čině křivdu bližnímu, takéž i Boha rozhněvá na též křivdě, ač tuto jinak a onde jinak. Protož zruše přikázaní v takové věci knížete, zruší také i boží, a naplně tu spravedlnost, kterú kníže přikazuje, má ji najprvé k úmyslu božímu a pro jeho přikázaní naplniti, a tak svědomí dobré zachovává a přízeň od kníže[te] obdrží.

A že zvláště velí jim apoštol, aby pro hněv těch mocí pohanských v hodném poslúchali, aby se na víře nepohoršili, když by jim odpírali v poslušenství, mníce, že ta víra křesťanská jest jako šibalství, ješto nechce poddáno býti, a tak v malé věci popudili by jich proti sobě, že by na víru sáhli. Protož apoštolé, ješto sú tak mnoho lidu věrného mezi pohany měli pod mocí pohanskú, napomínají je, aby dobré obcování mezi pohany měli pod mocí pohanskú a králóm jich aby poddáni byli, aby jich nepohoršili zlými příklady a mocí proti sobě nepopudili, aby na víru nesáhli z jich neřádných příčin. Ale když by věrní na zboží těch mocí a uprostřed zlých pohanuov nebyli, tehdy by apoštolé těch naučení nedávali věrným a

v.2

lidem, nebo moci světské s mečem neustavili by nad nimi. Poněvadž onen lid Starého zákona postavil jest Buoh svobodný bez pána, sám chtě nad nimi kralovati, by jím sami byli nepohrzeli, ovšem více ten lid, ješto jej vysvobodil krví svú a ostává sám králem v domu Jakobovu na věky - jakož sám die, že jest král pravdy - ten slyšie řeči jeho, a ktož poslúchá toho krále, netoliko zde zřízeně živ bude, ale i život míti bude. A z těchto řečí mohlo by rozumíno býti, že apoštol svú řečí neuvodí moci s mečem pod zákon Kristuov, pánem ji ustavuje nad věrnými lidmi, ale z potřebných příčin napomíná je k poslušenství těch mocí pohanských, na jichž panství svá bydla měli sú zde i onde, po zemích a po královstvích.

Ale o těch rozumích, kteříž se nynie držie od mnohých o mocech, ješto pod věrú Kristovú jsú, četl sem písmo přeložené mistra Jakuba z knih Wyklefových, ješto jsú „*O nadání kněžském*“. Tu na počátku dělí trój lid křesťanský a každému jeho skutky obláštie praví: moc světskú třetí stránkú církve svaté nazývá a náměstka božství, kteráž moc má zákona božího mečem hájeti dvú jinú stránkú, kněžského a obecného lidu; ale kněží, vykládá, že sú náměstkové člověčenství Kristova a že mají Krista následovati v chudobě, v práci a v trpělivosti a učiti dvě jiné stránce. K tomu, což o moci praví, jest-li to spravedlivý rozum podlé víry Kristovy, že moc ta má brániti zákona božího mečem, tehdy vy i s mistry, v té věci právě na víře stojíce, počeli jste bojovati o zákon boží. Neb když první léto boj se počel, tehdy proti mně ty i jiné rozumy u vás na Písku mluvili sú kněží někteří z vašich, chtíce tím moc jako skrze víru sobě ujistiti. Ale když již mnohé dílo na to založení vzešlo jest, tehdy nemá zrušíno býti, právě-li se na ty rozumy zakládalo. A jest-li tak dobře, jakož se staví na ten základ, tehdy nenie potřebí jiného hledati, ani se má toho lekati, ale jako jistú víru drže, s nadějí tak Boha čekati.

Ještě více dím: když moc světská jest náměstek božství, v moci Boha následuje a bránie mečem zákona božího a dvú stránkú jinú, tehdy jinde nemuož zákona božího brániti tak blízce, jediné v knězi, ješto jej má kázati, jda po všem světě, a moc má pilna býti s mečem, aby nedala knězi nic uškoditi, aby, bezpečen jsa, všudy šířil zákon boží. Ale jest-li to súd pravý, že kněz jest náměstek člověčenství Kristova a má jeho v práci a v trpělivosti následovati, a když on bude kázati a zlí lidé budú jeho chtíti bíti a jímati aneb škodu činiti, a náměstek božství, jsa hotov s mečem, nedá jemu nic učiniti, kterakž tehdy bude Krista v trpělivosti následovati, když moc nedopustí žádného protivenství jemu udělati a tudy zboří jemu všecko následování Krista, a tak bude náměstek božství rušiti člověčenství Kristovo v jeho skutcích? Takéž o každém člověku z obce jest, ješto má z přikázání Kristova, ktož jemu dá v líce, druhého nasaditi a [z] přikázání apoštola u bezpráví sám sebe nebrániti, a když moc z svého úřadu má jemu sluožbu v tom ukázati, bránieci jeho, aby se jemu to bezpráví nedálo,

v.2

opět ten nenaplní řeči Kristovy pro jeho obranu. A že jest to ještě většie věc skrze moc míti obranu, než sám jeden člověk bráně se. Neb sám jeden jedva sobě rovnému aneb mdlejšímu muož se brániti, ale ktož má k tomu moc, aby jeho z úřadu svého bránila v jeho bezpráví, tehdy mnohým muož se skrze moc brániti a daleko od trpení býti. A to jest cesta pohanská a tohoto světa, ješto nesluší pod jho Kristovo; nikdy nechtíce nic trpěti, v každém bezpráví bránie se, a proto se v roty sbírají, aby větší sílu proti nim měli, a proto moci světské hledají, chtíce skrze ni obranu míti. Ale křesťan, poněvadž z přikázání a Kristova dlužen jest tím sám sebe nebrániti, kto jest jemu ukázal moc k své obraně na pomoc míti, aby skrze moc hojněji mohl rušiti přikázání Kristovo než sám?

A za toť tebe prosím, aby, zanedbaje mé lehké řeči při tomto, když tebe ty věci dotýčí, aby je rozmyslil, které jest to zečtení těla Kristova v rozdělené stránky neb údy obláštní. Když jedni údové i z řádu svého sluožbu činí druhým údóm, tehdy v nich ruší to, což oni z přikázaní Kristova činiti mají. A tomu jest nelze jinak jíti. Stojí-li tak právě počtení těla Kristova, tehdy moc nedá žádnému bezpráví z víry Kristovy trpěti, neb pomstí všeho, což činí údové; z přikázání Kristova měli by strpěti pokušení. Opět když kněz jest jedna stránka toho těla, aby z úřadu svého učili dvě stránce, i bude učiti moc, aby z svého úřadu snažně postávila se o dvě stránce, aby se jima násilé a křivda nedála od zlých lidí, a jiné křesťany z obce bude učiti kněz, aby šli po šlápějích Kristových, v trpělivosti jeho následujíce. Což tehdy činí kněz, tak uče jedny tomu, aby protivenství rušili, aby nesužovali, a druhé učiti, aby protivenství trpěli? Učiní jako za ten, ježto zapovídá pekařóm, aby chleba nepekli, a jiným přikazuje, aby chléb jedli. Když tehdy to sobě protivné k mistu přivede, co ten kněz prospěje, když ty údy v těle tak nekonečně učiti bude ?

A opět, když kněz má na místě apoštolském státi, této řeči požívaje, kteruož apoštol die: „*Zajisté Buoh bíše v Kristu, svět k míru přijímaje, neváže jim jich hřichuov, i položil v nás slovo smíření*,“ tak jakož sám Buoh v synu svém smířil s sebú lidi, neváže jim jich hříchuov, takéž o apoštolech položil slovo milosti, aby volali lidi, zvěstujíce jim odpuštenie hříchuov v krvi Syna božího těm, kteříž se obrátí k Bohu a pokánie činiti budú, ten úřad kněz má mieti. A náměstek božství, ješto ne darmo meč nosí, ale ku pomstě zlým, jsa mstitel hněvu, a když jediné to má v úřadu svém, aby mstil hněvu božího nad zlými mečem, tehdy proti zlým z úřadu svého nemuož nic jiného činiti, jediné zlé mečem trápiti. A kněz z úřadu svého má hříšné ku pokání a k milosti navoditi a přijímati. A přijme-li kněz zlé na milost, nad kýmž pak bude mstíti ten, ješto meč drží pro zlé? Pakli on se uteče s mečem a ztepe zlé, což kněz pak navede ku pokání a k milosti přijme? A tak v čem jeden z uořadu prospěje, v tom druhý v svém úřadu zkažen bude aneb skutek jeho úřadu mine. Co tehdy ti údové v tom těle

v.2

činí, když jedni druhým překážejí? A tomu u pravdě nelze jest jinak státi, jediné že na to neprozříme a snad některéhož nedbáme; zabí-li jich mnoho ten, ješto meč drží, toho neželéme, a neobrátí-li nikda kněz žádného ku pokání, na to se nepoptáme. Protož muož mezi námi mluveno býti to bláznovství nebo jiné.

Ale zříce k té odpornosti, divné jest to tělo Kristovo s tím odměřením, o němž já pochybuje dím, že sú to věci tohoto světa, ješto stojí pod žalobú bez pokory a bez trpělivosti. Nechtě pohaněnie, bezprávie ani kterého za trpěti, za obyčej potřebuje moci, vždy pro každé bezpráví žaluje, chtě, aby moc nebo něčeho pomstila nad jeho nepřátely aneb pravdy o někakú škodu pomohla; ta věc světu potřebná jest. A proto jest takému lidu zpohanilému knížata ustavil Buoh s mečem, když spravedlnosti nemají a jedni druhým překážejí a kazí je, aby aspoň pro hruozu moci, ješto nad nimi strašidlo s mečem stojí, báli se jeho a nesměli druhým škoditi; pakli se co zlého stane, ale aby skrze moc konec a místo vzalo, aby se dále zlé nešířilo. Ale Kristus lid svuoj ustavil jest bez žaloby, v pokoji a dokonalé spravedlnosti, netoliko jiným zle nečiniti, ale pokojně a strpěti, když jiní zle činí, netoliko nekrásti cizého, ale své mile potřebným dávati. Protož kromě té moci mohú dostatečně jiným s uožitkem a sobě s odplatú činiti.

Ještě více, jakož díš: „Moc světská má místo v křesťanstvu s úřadem svým, Kristem a jeho apoštoly počtený[m] i oddělený[m], kterýmž muož místo položeno býti s úředníkem césaře římského, jenž sto rytířuov měl pod sebú a pro jeho víru Kristus sluhu jeho uzdravil,“ to jest dobré. Když ta moc jest založena s Kristem i jeho apoštoly svými úřady, tehdy jest bezpečen ten, ktož o ni stojí aneb ji zpravovati má; zákon Kristuov i apoštolský před sebú má. A jestliže moc světská základ v centuriovi má, tehdy Kristus ustavil jeho a přikázání jemu hodná vydal, kteráž slušejí na jeho úřad. A to naleznúce v zákoně Kristově, řéci: takto jest řekl Kristus, vuodce křesťanský, takto máte trpěti nebo bíti, a tak bude pokoj v kněžích, v těch mocech, když zákonem počtené skutky v svých úřadech činiti budú. Ale tohoť nepojíčím pravým založením zákona Kristova vydojiti násilím z Písma zde i onde, ješto Písmo něčeho se dotkne neb pojmenuje, to v založení klásti. Nevěrné jest to založení a zlodějské, ješto pod krású řeči v noci vlúdí se do domu a pobéře, což jest v něm, jako ted moc světskú v tom úředníku césaře římského založiti pod věrú Kristovú, protože jeho Kristus chválil z veliké viry. A ne proto ho chválil, že jest moci světské v bojích požíval skrze víru, ale že jest věřil tomu, že, nejsa u něho v domu, Kristus muož uzdraviti sluhu jeho. Ale více nepraví Čtení, by s ním o moc mluvil neb o úřad moci.

Takových věcí muož mnoho v Písmě býti, a každý jimi dovodie, což chce. Ale což se právě skrze Písmo zakládá, tak se pozná po tom, což se na to založení stavie. Mnoho

vysokých a duchovních řečí skrze to dojení Písem a z toho potupné věci vyrosly sú a k Bohu velmi protivné. Jedinéť jest to příčinu v Písmě vzíti na pomoc svým úmysluom, ješto se zdá, by to Písmo ten úmysl mělo v sobě, což člověku v mysli jest. Ale Čtení pravie, že nechodil pán Ježíš do domu toho centuriona; ale když jest ještě podál byl, poslal proti pánu Ježíšovi přátely své, skrze ně řka: „*Nejsem hoden, aby pod mú střechu všel, ale, tu jsa, jedno rci slovem, a budeť zdráv sluha muoj*.“ A tak nenie jistoty, by s ním pán Ježíš ústně mluvil. Kterak tehdy povolal ho k tomu, aby skrze moc zpravoval církev jeho ? Pakli jediné z toho duovod jest, že jest chválil člověka z toho stavu rytířského, to snadně muožem poznati, že ne proto, že jest toho stavu, chválil jeho, ale v pro víru. A poněvadž pro samu víru, tehdy tím nemuož knížat založiti pod víru Kristovu, ale muož knížatóm například praviti jeho velikú víru, aby oni tákéž věřili jako on. Muož Kornelius, tohož stavu člověk, více chválen býti, ješto jest zjevně Ducha svatého přijal, uvěřiv kázaní svatého Petra. Jináť jest věc chválenu býti pro vieru a jiná býti povolánu v řád s naučením, kteréž sluší k tomu úřadu. A ještě více, když moc světská u víře Kristově místo rovné má s věrným centurionem anebo rovnú s ním chválu u víře muož míti.

A že tomu založení posluhuje aneb jeho potvrzuje řeč svatého Pavla, kteruož mluví o duchovním tělu Kristovu a o údech toho těla, k tomuť dím: jest-li spravedlivé založenie o moci světské pod věrú Kristovú na centuriovi neb na kterém písmě Nového zákona, že ta moc jest třetí stránka toho těla Kristova, tehdy řeč sv. Pavla o tom těle mluvená právě toho založení potvrdí a podlé těch řečí prvé mluvených právě to ukáže.

A že, chtě najprvé mluviti o tom těle, apoštol nazývá ty věci duchovní, a chtě, aby o nich věděli lidé věrní, a to duchovenství vyčítá těmito řečmi, řka: „*Rozdílové sú milosti, ale týž duch; rozdílové sú sluožebnosti, ale tyž pán; rozdílové sú skutkuov, ale týž Buoh, jenž dělá ve všech všecko, ale každému dáno bývá zjevení ducha k užitku. Některému zajisté skrze ducha dána bývá řeč múdrosti, některému řeč uměnie podlé téhož ducha, některému víra v témž duchu, některému milost uzdravování v jednom duchu, některému divuov činění, některému proroctví, někomu rozeznávání duchuov, někomu rozličnost jazykuov, někomu vykládání řečí. A to všecko činí jeden a týž duch, rozděluje všem, jakž chce; neb jakožto jedno tělo jest a úduov má mnoho, a všickni údové těla, ačkoli jich jest mnoho, však jedno tělo sú*.“ Tak apoštol vyčítá tělo Kristovo všecko podlé duchovních věcí, ale o tomto tělu na tré přehnutém zevnitř v tělestných úřadech nečiní zmínky žádné, aby tak odměřený lid na tré byl tělo Kristovo, ale milosti a dary Ducha svatého počítá mnohé, ješto rozdílně bývají dáni skrze Ducha svatého svatým lidem, aby vespolek sobě slúžili, každý podlé zvláštního daru sobě daného, jakož přirození údové těla sluoží sobě spolu. Ale rozdělenie na tré lidu

v.2

křesťanského podlé díl tělestných a podlé moci světské a jiných úřaduov tělestných nemuož v pravdě řečeno býti tělo Kristovo, neb pod takovým rozděleným lidem muož býti svět, a mohú býti pod takovým rozdělením na tré všickni pekelníci, nepřietelé velicí Bohu, ješto nepříslušejí nižádným obyčejem v tělo Kristovo. Ale ktož mají ty pověděné dary Ducha svatého, ti jsú praví údové těla Kristova a spolu jedno tělo Kristovo.

A v této řeči sv. Pavla nevidím, by posluhovala neb potvrzovala co o moci světské ani o tom rozdělení trojího lidu, jenž jest nazván tělem Kristovým, neb ani sama slova svrchní sv. Pavla, ani jich rozum co takového mluví podlé počtu trojího lidu. Neb jmenuje mnohé údy toho těla a skutečnost jich, ovšem duchovní, kteráž se děje skrze dary Ducha svatého obláštie každého údu jinak a jinak. Jakož v přirození těla mnozí údové mají svornost a velikú hotovost k sluožbě jedni druhým vespolek, každý podlé své skutečnosti, takéž ten život Ducha svatého ve mnohých svatých, jsa skrze rozdělené dary obláštnie v každém, snáší v jednu vuoli jeden rozum, aby mnohých skutečnost byla každého prospěch a každého zase ke všem podlé daru jemu daného. A to v nich muož dělati sám ten život vnitřní Ducha svatého, přebývajícího v nich. Ale tělo a krev nemuož té svornosti a hotovosti v prospěšné sluožbě ustanoviti mezi dvěma člowěkoma, ani v jedné čeledi, ješto následují ducha tělestného a své vlastní vuole a srdce pyšného. Ovšem té jednoty a milování společného tento truoj lid křesťanský tělestný a nesvornosti plný nemá a nebude na věky míti; neb svět jest a žádosti světské toliko v sobě má. Protož počtení těla Kristova z také trojice nemuož v pravdě řečeno býti, neb takové rozdělenie lidu na tři strany jest i mezi pohany, neb slavně jest v nich stav knížecí, ješto spravedlnost svrchní a zemskú mnohem pilněji jednají v tom lidu, než zdejší lenochové pod věrú, neb mají u větší hruoze lid, pro niž nesmí žádný druhému činiti křivdy. Protož pokoj a spravedlnost zemská lépe stojí skrze knížata pohanská než skrze tyto změtence pod věrú; neb ještě té spravedlnosti v lidu svém nedbají činiti, jeliž je udarují, užalují to nesnadně. Také mezi pohany jest lid robotný, ještě vuoře a jiné věci dělá, a jsú kněží mezi nimi, ješto je svodí od jednoho Boha, stvořitele všech věcí, skrze mnohé bohy, jakož i mezi námi jsú svuodce velicí: netoliko skrze bohy dřevěné, ale skrze věrné řeči boží a skrze všicku víru i skrze peklo i skrze nebe i svaté a v nebi, tím vším táhnú lidi od Boha. A netoliko tak svodí, ale skrze samého Boha svodí lidi od Boha, ukazujíce ho lestně s některé strany, aby jeho v lidech zkazili v té straně, v [k]terý by ho měli naleznúti právě.

A poněvadž mezi pohany, ješto Boha neznajie, jest takové troje rozdělenie v lidu, ješto sobě spolu prospívají v některých věcech a nejsú proto tělo Kristovo, takéž mezi námi nejsú pro ty tělestné věci tělo Kristovo, když nejsú skrze dary Ducha svatého zpósobeni v údy Kristovy, aby každý měl v sobě život milosti k úžitkuom jiných úduov. A meč pánuov

v.2

sedláky nespojí v jednotu mysli, ač je podrobí pod jho jako nevolné otroky, a stuol rozkošný páně obveselí blázna kněze, aby jeho přízeň počítal [v] úžitek víry, protože se jeho břichu dobře stalo u jeho stolu. A to všecko nenie dílo těla Kristova, ale nemilostivých kvas a násilé chudých.

A ještě více mluví sv. Pavel o těch údech těla Kristova, a die: „*Nemuož řieci voko ruce: ‚skutkuov tvych nepotřebuji', ani hlava opět nohám dí: ‚nejste mi potřebny', ale mnohem více, ješto se zdají údové těla; by byli mdlejší, potřebnější jsú, a kteréž mníme neurozenější, ctí pokrývame, a kteří jsú nepočestní údové naši, hojnější počestnost mají. Ale ctným našim údóm nic není potřebí ale Buoh zřídil tělo tomu, který nedostatek trpieše, hojnějšie dávaje počestnost, aby nebylo rozdělenie v těle, ale aby též jeden o druhém spolu pečlivi byli údové; a ač co trpie jeden úd, trpí s ním všichni údové, pakli se raduje jeden úd, všichni údové radujs se s ním*." A v té řeči sv. Pavel o přirozeném tělu praví, kterak mnoho údóv v sobě má a kterak není mezi nimi pohrzení rozdělené rovnosti, ale spolu péče jedněm o druhých a prospěch pilný. A to u příkladě mluví, podobnaje k tomu tělo Kristovo duchovní, ješto v pravdě podlé víry a milosti mnozí jako jedno tělo mohú býti, každý obláštní dary Ducha svatého maje, aby jiným a údóm prospěl skrze ně. A zvláště váží apoštol v té řeči, že od větčích k menším a ku potupnějším údóm nenie mrzkosti ani pohrzeni, jako by jich sluožby nepotřebovali větčí údové, ale větčí poctivostí zakrývajf se od větčfch. A to váží apoštol, že péči o sobě mají spolu a pro jeden úd všickni se spolu zamútí a trpie s ním; takéž všickni radují se u prospěchu jednoho.

A poněvadž tato řeč apoštola jest duovod o tom těle Kristově z lidu křesťanského na tré přehnutého, z pánóv, z kněží, z robotného lidu, tehdy slušie měřiti tuto řeč k tomu tělu, mírně-li padne jedno k druhému. A že tam praví o tom těle, kterak moc světská mečem má brániti dvú stránek, a kněží učiti mají dvě stránce, a robotní lidé mají krmiti pány a kněží, robotně dobývati jim jídla, pití a platuov. A když má jíti podlé duovodu, aby, když trpí jeden úd, trpěli s ním všichni údové: kterak tehdy ti údové hrbovatí, ješto meč drží, jiné menšie údy dáví, zarmucují, tepú, sázejí do vězení, obtěžují robotami, úroky a jinými zámysly, že jako uvadlí chodie, a tito jako koni obroční, sytí a prázní řehcí nad nimi, a kněží jako oči ostře v tom těle hledíta na obě straně těla, hledajíce, kterak by zboží odřeli s nich a osobili je sobě, a obojí spolu, páni i kněžie, vozí se na robotném lidu, jakž sami chtí? O, kterak daleko jsú od řeči sv. Pavla, aby trpěli všichni údové pro núzi každého úda! Tito pláčí, ano lúpí, věžie, šacují, a oni se smějí jich veliké bídě. A poněvadž ti, ješto meč drží, jsú ruce v tom těle, a obecný lid nohy, pohleďme, coť činíta ruce nohám podlé pravdy apoštolovy! Kterak milé pomyšlenie jest o skutcích, kteréž ukazujeta ruce nohám, vždy se s nimi obúvajíce, aby se

v.2

neurazily, neozábly a nezblátily! Pakli se ublátie, ihned ruce myjeta; urazí-li se nohy, ihned ruce uvážeta a léčíta a prospěšnú sluožbu ve všem ukážeta. Ale tyto ruce s mečem, ač sobě nohy co jísti dobudú, to jim vydřeta, aniž tě ruce umíta co jiného ukázati těm nohám, jediné je lúpí. A tě ruce držíta meč. Které lékařství na ty nohy přiložíta, jediné že z nich krve nacedíta a všelijak zamútíta i jako hovada sobě mrzká ztepeta, jichžto sobě nic nevážie?

Ale snad díš: „To jest proto, že nemají poznánie, ale když by naučeni byli, mohli by jiným milostivi býti.“ K tomu dím: jediné stuoj na tom s rozmyslem, že jich úřad skrze moc musí prospěch míti, v níž bázeň a ukrutenství stojí; a pohne-li se k milosti, to jediné skrze nesnadné přímluvy a skrze dary nahnut bude k milosti, aby hněv odpustil, neb někakú věcí, ješto pro ni hrozí, chtě ji míti. Pakli se z úmysla nachýlí k slitování a nebude se hrdlovati s těmi nemúdrými lidmi, ješto milosti nerozumějí, ale opustí to, co jest měl z úřadu činiti, a rozmnoží žaloby potomnie k sobě i o sobě. Nebo neprospěje milost v těch, kteříž pod milostí nejsú, ale pod bázní, a bude-li bázeň odjata, rozmnoží se žaloba z činěnie mnohé křivdy. Protož moc skrze milost sama se zkazí, a nebudú jeho vážiti, když nebude bíti. A že pro ty jest moc, ješto bez jha božího jsú a pod milost neslušejí, aby skrze moc ukrutnú uhrozili nemúdré lidi; protož musíf se Písmo naplniti nad těmi mocemi, že fík, kořen vinný a oliva nebude kralovati, ale trn směle dí: „*Jsem-li já králem nad vámi, vystúpiž oheň ze mne a spal nás všech*.“

Opět jsú-li páni a kněží hlava jako počtení údové toho těla a obecný lid jako nohy potupnějšie, kterak daleko; míra nedojde podle této řeči, že kteří údové jsú neurozenější, ti hojnější čest mají od jiných úduov, ani jich chránie! A jest-li to u pravdě tělo Kristovo ten truoj lid, tehdy sedláky, pastýře a chodce mají v největší čest a míti, jelišto najmenší v uobci. Ale daleko jest od toho. Neb těm hlavatým lidem sprostní a potupení lidé jsú jako psi před očima; protož již nevědí, kterakého potupenie na ně vymysliti: oni opar sedlský, oni búr, oni výr, oni srch, oni chlap, ne hanba hojnější cti od poctivějších úduov.

Takéž i to nesrovná se, ješto die, aby nebylo rozdělenie v těle, ale péče spolu jedněch úduov o druhých. Daleko od kněží péče Pavlova o všech: „*Kto jest nemocen, [a já] nejsem, a kto se horšie, a já se nezapálím hanbú?*“ Takové oči nejsú na zemi nyní. A obecný lid má mrzkost k obojím; tak sú je již ztrýznili páni a kněží, že to, co jim mají dávati aneb v čem jich poslúchati, to vše s mrzkostí a s reptáním, a to všecko daleko jest od společné rovnosti.

Jsú-li takoví lidé údové těla Kristova, z těch nerovností my jich nemuožem poznati ani jich za to míti, aniž mohú pod toto býti, aby nebylo rozdílu v těle, ale rovnost bez panování jedni nad druhými. Neb to jest přikázání Kristovo těm, kteří jsú údové těla jeho. Když se mezi nimi svár stal o to, kdo by se z nich větčí zdál neb býti měl, tehdy Ježíš vece jim: „*Králové pohanští*

panuji nad svými, a kteřiž moc maji nad nimi, úředníci slovú; ale vy ne tak; ale ktož větší jest mezi vámi, buď sluha jiných.“ A v tom jest zjevně ukázal Syn boží, že to na pohany slušie a na tento svět, ješto neznají Boha a z pýchy žádají panovati jedni nad druhými. Ale svým die: „*Vy ne tak budete jako pohané, žádajíce se velebiti jedni na[d] druhé, ale v rovnosti a skrze pokoru pod jiné sluožbú se nížíce, jakož údové těla našeho to ukazují, kterak nižádného výšení mezi nimi nenie.*“ Ovšem kteréž duch pravdy vede jako duchovní údy těla Kristova, nemáť místa mezi nimi velebenie a panovánie tohoto světa.

Protož řeči sv. Pavla, což jich mluví tuto o těle Kristově duchovním, nemohú státi podlé počtu toho tělestného toho lidu trojího. Neb ty řeči jsú ovšem duchovní, ješto mohú státi toliko na svatých lidech, ješto majie dary Ducha svatého a ješto se mohú sjednati skrze lásku v pravú jednotu, aby každý z úmysla sám od sebe o druhém péči měl a v jeho núzi s ním se zamútil a nad se jeho za lepšího měl a pilně všelikú sluožbú jiným hotov byl. A když takových s rozličnými dary Ducha svatého mnoho bude, takoví budú tělo Kristovo. A mezi tím i to dobře stane: bude-li kto který skutek tělestný neb dílo uměti, takéť nezmešká jiným poslúžiti tú věcí tělestnú. Ale ustaviti nad sebú pána tělestného s mečem, aby osekával vokolo údy mrtvé a jiné bezděčí pudil, jiné u vězení sázel, hrdloval a jakž chtě poroboval, dalekoť jest to od řeči sv. Pavla jako stolice Luciperova od Kristovy. Ale všeckoť jest to počet a změření oné ženy paní, ješto na hovadu sedie a spojila se s králi zemskými a nazvala sobě zvláštie tělo Kristovo a místo v tom těle obdržela seděti měkce a voziti se na tom lidu hovadném, kterýž nohami v těle nazývá a se králi zemskými, hlavú a rukama, jako najpoctivějšími údy v těle. Naposledy duofáme v Bohu, že to tělo krvavé odkryje Buoh, a nebude voněti jako tělo Kristovo, ale ohavným smradem zapáchati bude jako tělo té veliké nevěstky, ješto sobě všecken svět usnúbila a ssála tučné věci jeho skrze krvavý bok Kristuov a utěšenie svého smilství v jeho bolestných ranách rozšířila, procházenie rozkošného chladu v jeho trudném ustávanie zvolila za své utěšenie, dřiemaní a spaní věčné v pekle připravila jest světu skrze kříž Kristuov pod věrú jeho, okojivši jej v tráveninách svých. Nedaj, Bože, na zemi prodlených dní tobě, ješto se posmíváš nésti kříž Kristuov a miluješ svému břichu kuchyni učiniti skrze něj! Taková řeč té druh[é] řeči etc.

O kněžství nevím, co bych tobě mírně psal, neb sám dávno svědectví vydáváš o kněžích, že skutkové jich nepodobni jsú u vás; jako na řešetě prosáti jsú skrze Písma, skrze doktory a skrze vás. Báně plná hněvu božího převrátila se na hlavu jich a snad neodmladie se skrze vás kořenové jich; nerosťte prokletí synové Kanán a ne Juda, zahubili jsú dědictví boží; zahyň kořen jich; jakož sú učinili Kristovi a bolestem jeho, tak se staň zde životu jich! Alevšak toto dím: když spolu mnohé volání bude, nebude moci váženo býti, neb rozum všech hlasuov zatratí se při množství společného

volánie. Takéž o kněžství přílišné drobenie rozumuov odejmú súd pravdy, že nebude snadno povoliti žádnému rozumu o tom.

Protož toto vždy vyznávám, že Kristus, syn boží, jest pravý a najvyšší kněz Nového zákona, právem přísežným kněžství maje věčné, pro něž také na věky muož spasiti, on biskup budúcého dobrého, přístojící před obličejem božím, vždycky jsa živ k orodování za nás. Ten, zde jsa v těle, posvětil jest dvanácti a sedmdesát a dva kněží a poručiv jim stádo své, kteréhož jest dobyl krví svú, poslal je kázat na vešken svět Čtení svého. Kteřížto naplnili sú svým kázaním okršlek zemský a kteřížto s velikú prací v chození, v lačnosti, v vězenie, v nahotě, v postech, v modlitbách, v nepřízni lidské, so v žalářích, v ranách a ve mnohém zamúcenie kázali sú, lidé chudí a pěší, bez moci světské, nižádného zastíranie od světa nehledajíce, ale v samém Bohu svú naději kladúce. Když se na ně sebrali knížata a králi, místo všech štítuov i pušek modlili sú se Bohu, až se místo pohnulo s nimi, a naplněni Ducha svatého kázali sú s duofáním slovo boží. A knížata kněžská i s pohany nemohli sú jim nic učiniti, neb upřímo svú naději v samém Bohu položili sú a věrně stáli sú o navedenie stáda jeho, jakožto dobří pastýři ovec Kristových složili sú životy své. Tyť já mám za pravé kněží Kristovy a potom všecky, kteří sú na jich šlépějích stáli a ještě stojí a konečně státi budú. Takovíť prospějí a úžitky shromaždie do života věčného.

Ale ono kněžstvo, kteréž ona nevěstka,ješto sedí na římské stolici, porodila volně bez bolesti, sedieci na poduškách postavcových a [v] měkkosti života jich život postavila, toť sú synové prokletí, ješto sú Boha beze cti učinili před jeho nepřátely a před očima všech, jenž se jemu posmívali a jménu jeho svatému se rúhají pro jich mnohé bláznovství. Kteřížto všecky tráveniny mateře své vylili sú. Ti nynie prospívají, v horší blúdíce a mnohé bez čísla po sobě v bludy zavodíce. Nepečliví o stádu božím, zlí nájemníci v času pokušení utekli sú od něho a zavřeli se na hradích a na městech, boje strojíce a z lidí krev cedíce. Synové nešlechetní a vší nespravedlnosti naplnění tak všecko činí jako z kurvy synové, ješto studu a cti nemají. Neostanúť na věky v domu božím a nebudeť jim v kořist stádo boží, kteréž dali sú na rozchvátaní všeliké zvěři zemské.

Ale že ty sám to všecko, což jsem pověděl, znáš, protož muoj úmysl v krátké řeči již slyšíš a k čemu jest so tobě potřeben, k tomu jeho dosti máš. Jinéhoť neumím k tvé potřebě psáti o tom, jediné sem to psal, tobě zjevuje úmysl svój, a totoť z víry za pravé mám o kněžích dobřích i o zlých.

Ale o lidu obecném jakožto o třetí straně toho těla Kristova, o němž prvé řeč byla, co by ti měli činiti, jsúce v tom těle, k prospěchu jiným údóm těla toho, k tomu dím: chceš-li hleděti k tomu odměření obvláštnímu na tré lidu křesfanského, tehdy z toho snadně poznáš to

v.2

rozdělenie, které jest v té straně lidu robotného, a že voráči, řemeslníci rozliční, kupci a kramáři a rozliční nájemníci. Ti mají dělati a těžeti a na to dielo chovati tělestnú potřebú panstvo a kněžstvo. A jest-li to pravé počtení těla Kristova, tomu snadně naučíš obec, ať dělají snažně a vás kněží af sú pilni a žoldnéřuov městských, ješto hájejí zákona božího: s večera z města vyjíždějíce, i navštěvují truhly a krávy sedlské aneb s čímž se potkají. Horliví mílovnfci zákona božího, nemohú otrpěti nižádného sajra, kde se jeho doberú!

Ale já, duofaje Bohu, do mé smrti nepovolím tomu rozumu o těle Kristově, abych jej chtěl míti za pravý, abych tak neskrovný dvój lid odečta, i vložil jej na obec, aby se na obci vozil, jak by sám chtěl, a ještě se za lepší měl v těle Kristově, než ten obecný lid, ješto se na něm vozí, podrobivše je pod se ne jako údy svého těla, ale jako hovada, jichžto přetrhnutí neváží.

Ale zjevné jest, že pro tu příčinu přílišné množství rozšířilo se jest rozličného kněžstva a panstva, že všichni chtí pány býti, panošemi, žoldnéři. Neb snadno jest na tlustých konfch jezditi, hroziti a hrdě mluviti, chlapy a výry sprostným lidem dávati a odřieti je jako lípu a hlavu jim zbíti a vždycky hojně jísti a píti dobře a najlepší věci, prázniti, túlati [se] s místa na místo, bez úžitka marnosti mluviti a rozličné hříchy bez s[t]udu páchati. Takových hrdláčóv přílišné rozmnožení všudy po hradích a po městech jest, ješto neb skrze moc násilé činí obcem aneb platy berúce, doma dobrá bydla na to mají, hodují a prázný život na to vedú. Protož aby to jako víra byla křesťanóm, rozděléce na tré lidi, i počísti to nerovné rozdělenie tělem Kristovým a nadělati pánuov jedněch nad druhými, aby je tiskli a násilé jim činili a vždy aby s s oněmi, kteréž potlačují, údové jednoho těla počítáni byli, toho pohanóm pójčme, ale u víru Kristovu a v jeho duchovní tělo na věky nevejde.

A táž příčina co jest mnichuov mnohotvárně peřestých rozmnožila, kanovníkuov, křižovníkuov, zákonníkuov a jiných všech kněží, co jest skrze to, ješto jako páni rozkošně jedí a pijí a vodívají se ve mnohá a v drahá rúcha, domy vysoké a pokoje čisté dělají a zahálejí. A to všecko na krev obce robotné jednají, skrze mnohé vymyšlené lži na obci toho dobývajíce, ne jako na údech spolu jednoho těla, ale jako na psech sobě posměšných.

Protož takového zapletení o tělu Kristovu já nemíním dále potvrzovati. Neb sv. Pavel nevyčítá těla Kristova podlé takových zvláštností tělestných, ale podlé daruov Ducha svatého mnohotvárných k poslúchaní společnému mnohých úduov toho těla skrze ty dary, kteřížto ti údové mají známost Boha svého a bojí se jeho, spravedlnost držie k Bohu a k bližnímu v tělestných věcech i v duchovních. A takoví což tělestného dělají, to všem k úžitku dělají. Poněvadž jednoho Ducha svatého v rozzs dělených dařích spolu všichni mají, ovšem jednoho diela tělesného takoví mnozí účastni jsú. Ale sv. Pavel, když mluví o tělesném diele, ne tak

v.2

rozkazuje, aby duchovní kněžie na obec robotnú položili se, a páni aby na robotných leželi jako trúpi mezi včelami neužiteční, jedúce a pijíce jich úsilé. Protož ač od hodných kazatelóv neodjímá vzíti potřebných věcí, ale sám se na příklad jiným dávaje, dí: „*Abychom berúce nedali úrazu Čtení Kristovu, nepožívali sme moci naší v tom*.“ Opět jinde die k věrným lidem: „*Nebyli sme nepokojnie mezi vámi, ani sme darmo a chléb jedli od koho z vás, ale v práci a v usilování ve dne i v noci dělajíce, abychom nižádného z vás neobtížili, ale abychom my se samy na příklad dali vám k následování nás.*“ A to jest, ač to vše dí apoštol, že ktož Čtení káží, aby ze Čtení živi byli, avšak toho za najlepší nepočítá za kázaní bráti tělestné věci od těch, jimžto Čtenie káží, ale příčiny tři přiloživ, die: „*dělajíce ve dne i v noci*“. Jednú příčinú, aby berúce nedali úrazu Čtení Kristovu, aby někto neřekl, že pro jídlo tělestné kážie Čtenie, a tak by zlehčelo kázaní jeho Čtenie; druhé proto, aby nižádného neobtížili, berúce tělestné potřeby od něho; třetí, aby dobrý příklad ostavili těm, jimž sú Čtení kázali snažnú prací ve dne i v noci, aby jiní příkladem jich snažněji usilovali a z toho udávali těm, ješto nemají a míti nemohú. A v té řeči požívá apoštol opatrnosti, ohlédaje se na všecky strany, co by najlepšího Čtenie bylo i těm, kterýmž jest je kázal. Odplatu v nebi za kázaní Čtení vážil za lepší než tělestnú potřebu a úrazu ovšem se bál i tím vzetím učiniti čtení, neb více vážil Čtenie než so svuoj život tělestný. Ale by jeho břicho volalo kázat, neváže Čtenie, hledal by, aby nedal úrazu břichu, a řekl by: „Poproste za páně milost Boha, ať vždy k uobědu zuove.“

A z těch řečí muož poznáno býti, že apoštolé v tom obce neustavili sú jako stránky těla Kristova, ale sami apoštolé také jiným sluožbu činili těmi věcmi tělestnými, vydělajíce je, ale nechtěli sú na to sluožby všie obce, ač někdy mohli sú u jednoho člověka z milosti bez zavázaní toho užívati. Ale v té straně nenazvali sú obce nohami, aby je nosili [v] sluožbě, ale sami v tom jiným nohami, byli jako menší. Ale že dělníky učí i o tom apoštol, aby dělali rukama svýma, a die: „*Neb když ještě u vás byli sme, ty věci sme vám zvěstovali, že, ač kto nechce dělati, aby nejedl, neb slyšeli sme některé mezi vámi chodíce nepokajně, nic nedělajíce, ale dvojsky činíce*.“ Ty, ješto sú byli tělo Kristovo, učí, aby dělali, pak-li dělati nechtí, aby nejedli. Nechce, aby mezi nimi prázni byli jako dvořáci, ješto nic za dílo nemají, jediné prázniti a túlati se. Aleť by neřekl takovým: „*Vy máte rytířské věci hledati a pravdy brániti!*“ Také je učí, co mají dělati, řka: „*Kto jest kradl, již nekraď, ale raději usiluj rukama svýma to, což dobré jest, aby měl z čeho potřeby nuzným dávati!*“

A takový rozum za pravý máme, aby ti, kteří sú praví údové těla Kristova, ujištění skrze dary Ducha svatého a skrze zjevnú spravedlnost vydanú v zákoně Kristově, aby ti byli učeni těm dielóm tělestným, kteráž dobrá jsú netoliko pro to, aby takové zvláštie strany prázné nadávali potřebami tělestnými z svého díla, ale aby to ke všem potřebným činili z

v.2

milosti jako praví údové toho těla, ješto trpí všickni s tím údem, který lačen neb náh jest, a více aby proto dělali to, což dobrého jest. Neb jako údové těla mají k jiným údóm pravú lásku a spravedlnost zachovati, tak jakož každý sobě dobrého žádá, tak aby jiným sám činil, tehdy má dělati to, což dobrého jest, aby každému právě prospěl svým dielem a v ničem jeho neoklamal.

Když podlé toho naučenie puojde, tehdy nižádný aud Kristuov nebude dělati žádných diel marných, zlých a škodlivých a k škodě neb s oklamáním bližních svých, ani co prodávati bude, ani kupovati, jako lakomec zlú žádost v trhu maje, chválu velikú s vymyšlenými řečmi a mnohými vydávaje tomu, co provádá, s věrováním i s přísahami, aby řečí mluvil toho, kto kupuje u něho a hyzdí to, co sám u něho kupuje, ale aby viece bratra vážil než zisk tělestný, vždy miluje i v trhu jako pravý úd Kristuov, ješto ne zemské věci čenichá, ale nebeských žádá, vždy svú škodu prvé zvoluje než jiných. Ale to tělo na tré přehnuté, z něhož dvě straně vozíta se na třetí, tomu se odpúštějí kupectví, kramárství a jiná ziskování, ješto jest zjevné lakomství a přikryté lichvení, též řemesla rozličná škodlivá, ješto jedné marnost k uoku ukázána jest u barvách a v krojích a v okrašlováních a k oklamání očí nemúdrých. A co v šenkování pití rozličných zlostí a oklamání jest v tom těle!

Neb když se tělo trojeho u Praze zavře, ješto nenie dědin a vsí za tři míle vzdáli od Prahy, a třetí stránka z pohan se přistěhovala k obraně pravdy s mnohými oděnci a kněží s mistry mnoho a obce ovšem mnoho, a tomu tělu velikému mnoho jídla a pití potřebí, a obec to vše musí nakrmiti, a nenie kde jinde co vzíti, jediné všickni jedni na druhých musí s mečem ziskovati a tak dělati, nevěrně kupčiti, tarmarčiti, šenkovati, a kterak v jediné kto na kom mohl získati, aby mohla obec všecky nasyti[ti], neb přílišné množství žráčóv má Praha, neb válku vedú o pravdu boží. Takéž i v jiných miestech plno jest té nespravedlnosti, neb všudy války vedú a obtíženi jsú. Protož takovým obyčejem říditi tělo Kristovo skrze naučení písem jest svět pod víru Kristovu říditi neb ustrojiti běh světských věcí skrze Písma jako sluožbu křesťanského zákona. Neb tu již polože takový trój lid v místě, musí i miesto obmysliti, aby jeho někteří z úřadu bránili, někteří dělali příkopy, zdi, a někteří v noci ostříhali. A tomu musí kněz učiti, aby to řádem šlo, nebo když sú údové jednoho těla, kněz má z úřadu učiti tomu, kterak jiní údové svorně mají sobě spolu pomoci všeho, so což k obraně pravdy přísluší.

Ale já tomu dím, že tak činíce jest svět pod vírú vzdělávati a svět vírú nazývati a tak najdále vieru zaplésti, svět v ni vmísíce, aby skrze tu příčinu nemohlo poznáno býti, co jest svět a co víra; neb taková svornost o to jest k obraně tělestné; mezi pohany dokonaleji stojí než mezi těmito zatměnými křesťany a nic neslove tam tělo Kristovo pro tu svornost.

v.2